

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 22

Barcelona, 10 de juny del 1938

Preu: 50 cèntims

MONOLEGS INTERIORS RACIONEM-LA TAMBE!

Ah, quin esmolament de barres! Mira, mira, mira. Res, res, res. On sóc? A la gran ciutat o en un desert? Vacuïtat al mig. Desolació entorn. Ni un bri, ni un gra, ni una fulla. Però pugem del fons del record els gustos i les flaïres. I potser els sorolls i tot? Xim, xim, xim. Una fregideta. Combinacions verbals més aviat matusseres fan un so tan harmoniós! Sofregit de ceba, qui havia de dir que fregaries la sublimitat? A veure, digues el mot híbrid: "llomillo". Company, et tornes groc? O és que una meravel·la especial se't foma a la boca i ara t'adones que no és veritat?

Passa, passa, passa. No cal que miris els aparadors. Suposo que no vols pas cigarretes d'herbes ni paper sàmic. Potser són els escudradents que t'atrauen? Compran un bon paquet, doncs. I després tanca els ulls i digues: "Tinc al davant un pollastre rostit. Ara menjaré arròs amb colomí. Vull aquest lluç fregit que es mossega la cua." No ho diguis massa seguit que t'enfitaràs. Ensuma, mnyó, ensuma, paladeja, guaita el record. Ah, quina olor que fa el pollastre, bellament daurat, ara groc, ara roig. Els grans d'arròs, a punt d'esdevenir pasta, s'esmunyen saborosament per la blana extensió de la llençua. Entre gra i gra el queixal capta un tros de carn de colomí compacta. El lluç és com un estoig cargolat. Esmotxa'l abans de desfer el cargol. El cap, tan ben fregit, presenta unes barres dures i fràgils que faran croc-croc entre les teves dents. Obres l'estoig? Amb el ganivet has trobat el junt. Alces la tapa, la gires. I el lit de l'espina és blanc, blanc en l'espera del suc de la groga limona. Ciutadà, t'imagines el gust de la carn blanca del lluç ben enlilimonada? Què, no en tens prou amb la carn de peix? Potser t'estimes més un bistec amb patates? Ben fregidetes, eh? (No és pas oli el que falta, veritat?) D'aquelles que fan rac-rac entre els queixals. Et recordes d'unes que eren primes com fulles, ondulades, salades, que hom rosegava tot bevent cervesa? Apa, corre, no t'entretenguis, treu l'escudradent.

L'escudradent, l'escudradent! Què és l'escudradent? Fusta, petites estrelles que fan estossegar! No sap suplir una cigarreta i voleu

que supleixi un bistec? Imaginació, imaginacions! Total, res. Només aquell buit al centre de la personalitat. Però què veig, dissortat? No veig gran cosa. Només veig que miro, miro, miro pertot, ulls acalats, quin rastre? Ja ho sé! Sóc Tarzan. Ja fa dies que estic sense llast. No he robat cap elefant per a un bon àpat. Ni un trist leonet. Ni tan sols no he pogut tastar la carn estireganyosa del ximpanzé. I ara travesso — tras, tras, tras — la selva, ja no tan verge, cercant què? Oh ignominia! "La cucarracha", com canta Rita Rio. No, això mai!

(Tarzan ho venia tot, fins l'escudradent, és clar. La senyoreta Nini Sureda només hi veia Johnny Weissmuller, tan ben musculat, cent metres lliures i remullats en cinquanta-set segons. La senyoreta Sureda, llegint el fulllet de "La Vanguardia", murmurava de tant en tant: "Així ja voldria que fossin casats!" Però si Nini li hagués dit: "Mamà, em vull casar amb el Ton de la Torrassa, el cacavorilles, saps?" — imagineu-vos quin delatàxi! Es clar que Tarzan, a més de collir escudradents en els moments difícils, era lord i tenia els dòlars a cabassades. Ecs! Un pludratal!)

Ecs, ecs! Qui fa cas dels diners avui dia? Vés, prova-ho. "Quinze naps per un calique-nyo." "Passa, beneit. Ah, són naps de veres? Entra que parlem." Gènere contra gènere, ja ho veus, i això que està prohibit. Perquè així, encara que alguna gana passi de moment, la gana augmenta... Però ara hi caic, ves, ves, ves! La solució ben cert! Per què no racionem la gana? Com amb els altres articles, n'hi ha que en tenen poca, n'hi ha que en tenen massa. Tot plegat una qüestió de tiquets. "Pam, pam!" "Digui, digui!" "Vinc a buscar la gana de la setmana vint-i-tres." "Aquesta setmana no hi ha gana. Hem donat pa, patates, oli, cigrons, arròs, carn i peix, ensiam i pastanagues. I encara vol tenir gana? Vagi, vagi, que no veu que no hi ha cua?"

Mecanisme difícil! I ca! Que vagin racionant totes les altres coses (ben racionades, és clar, sense privilegis, amb cura, amor i vigilància) i es veurà com funciona perfectament.

C. A. JORDANA

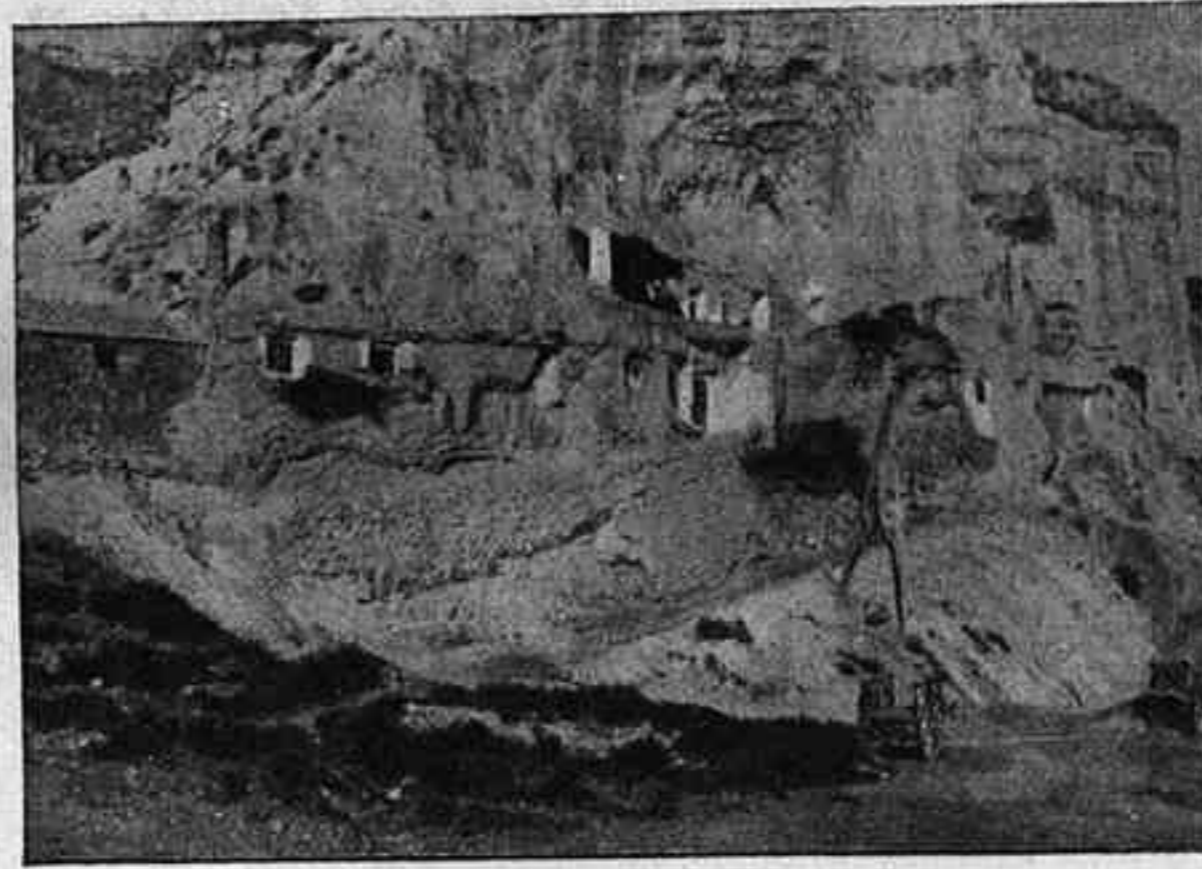
PER QUE LLUITEM ELS CATALANS

Heus ací una de les preguntes que d'ençà del 19 de juliol ha estat més repetida entre nosaltres, i que segons quins catalans han volgut fer servir de punt de partida de la seva evasió del front que se'ns ha endut a tots plegats. La resposta, però, ha estat tan rica d'arguments que no caldria ja, a aquestes altures, insistir-hi. Hauria d'haver estat obvi formular-se la qüestió. Però les rèpliques han estat contundents i segurament ben pocs encara guarden al seu interior el petit interrogant. Per contribuir a desfer el qual, si pot servir d'alguna cosa, afegirem avui unes ratlles que serviran de comentari a unes fotografies que ens trobem a les mans i que ens recorden una escapada feta fa pocs anys, mesos abans de l'aixecament dels militars traidors, per terres aragoneses i per la Navarra tristament amordassada encara.

Per què lluitem els catalans? Una de les raons per les quals ens hem afanyat a la lluita és per impedir que la nostra terra sigui esclavitzada per una banda de miserables que es creuen amb el poder suficient d'aixafar Catalunya i escombrar de

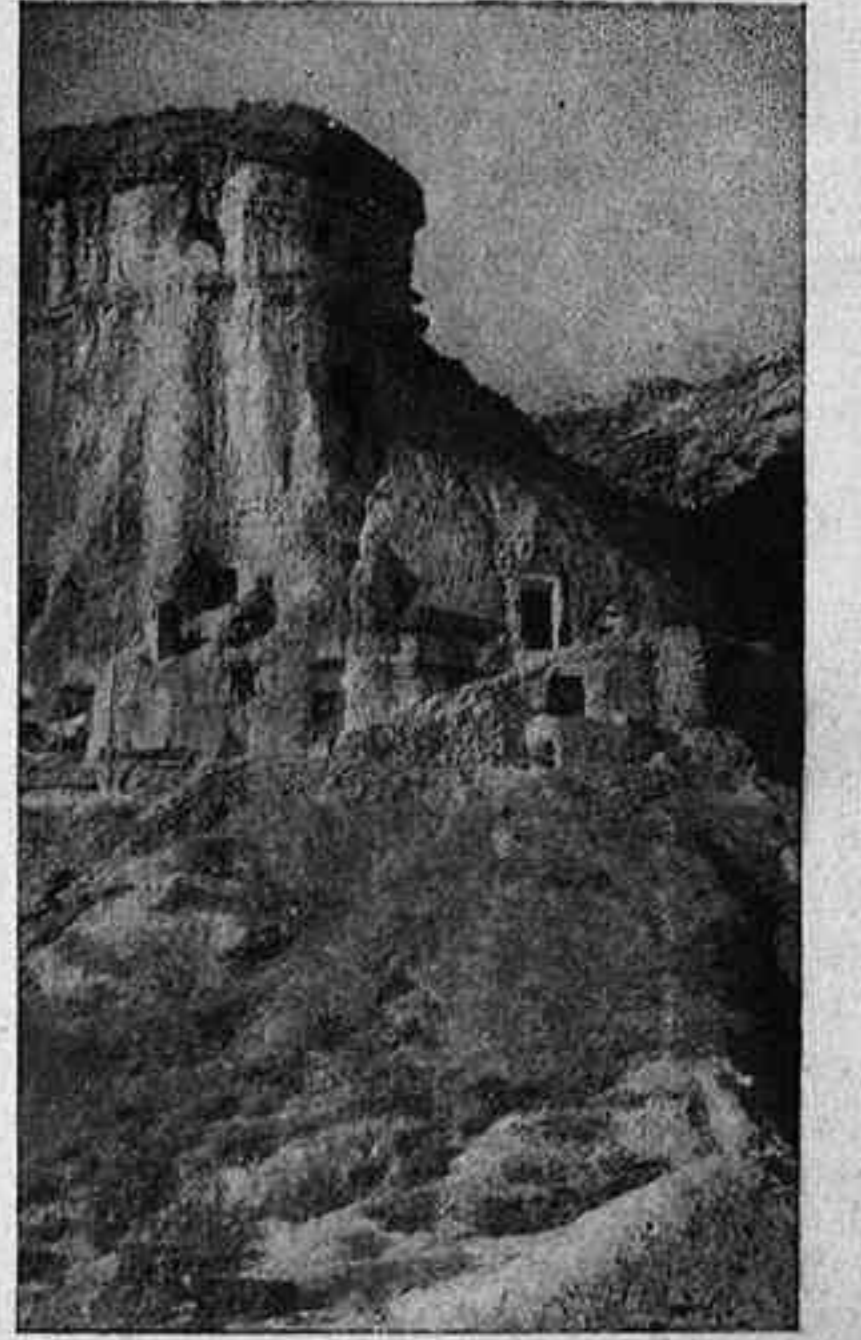
anys ens havíem tret de sobre, havíem sabut espolsar-nos per no tornar mai més. Volien destruir l'esperit progressiu català fins arrencar les arrels i en clots que haguessin deixat les seves bombes instal·lar-s'hi repapadament, posant sota llurs soles de sobates una nova raça de pigmeus, Catalunya empètitida, envilida, miserable, a la qual s'hauria tolerat d'existir reclosa literalment sota terra, com permetien viure sota terra l'Aragó autèntic, la Navarra gloriosa.

Vegeu, en aquestes fotografies de regions pròximes a Saragossa i a Pamplona, com els grans senyors que ara tenim enfront nostre entenien la civilització i com volien renovar Espanya. Vegeu per què lluitem els enemics nostres: per omplir la península ibèrica de "caus" on desar la veritable població espanyola, a l'esquena de la qual enriquir-se i lliurar-se a experiments sinistres. Llurs ideals de renovació i de benestar són basats en un estancament i en una tortura de la massa. Per poder, una minoria, aprofitar-se'n. La gran illusió, sens dubte, dels grans senyors que voldrien ara entrar a Catalunya, deu ésser la de sembrar de sal i de metralla les nostres grans ciutats i les nostres hortes gemades, i després de la destrucció total del nostre país, encabir-nos en les quatre coves que restessin (a l'estil d'aquestes en les quals entaforaven els pobres aragonesos) i com a gossos afamats tirar-nos de tant en tant algun os o algun llamp per veure si acabava de rostir-nos.

la terra catalana els catalans fins a fer-los amagar en caus infectes on ni poguessin piular, arraulits i arropats a la terra que estimen, com simples bestioles sense dret a treure el nas. Com fins ara havien fet amb els nostres germans d'altres terres hispàniques: soterrats en terres extremenyas, en terres castellanes, en terres aragoneses i navarreses. Volien intentar establir novament a Catalunya una senyoria que feia

Per què lluitem els catalans? És que hi ha encara algun català que té vocació per una vida parasitària com era la que venien obligats a dur els nostres germans de l'altra banda de l'Ebre? Què ha fet sinó l'exèrcit invasor en intentar entrar a Catalunya, sinó amb una fúria exemplar arasar el nostre territori? Els que es creien fàcilment vencedors, en lloc de respectar les nostres cases, els nostres camps, els nos-

tres pobles, feien precedir llur presència d'una allau de destrucció. Llur ideal, no en dubteu, no era sinó obligar-nos a viure com ells creien que ens esqueia: de quatre grapes i abscondits sota les roques o sota els marges, en barraques cavades dins la mateixa terra i sense comunicació amb l'exterior perquè ens idiotitzéssim, puix que els conveníem idiotes, puix que altrament els hauríem estat no solament un obstacle sinó un perill i una nosa. Ens volien subjectes, sense que la nostra presència es diferenciés de la d'un cuc de terra que d'un cop de peu, en un moment a propòsit, pot aixafar-se per no deixar-ne ni rastre.

Aquestes estades que semblen pertànyer a la prehistòria eren habitades fa dos anys i segurament deuen ésser encara ara el premi que reserven als nostres germans d'aquelles terres que no han pogut declarar llur pensament i llur decantament en llibertat. O qui sap si no s'han convertit en simples tombes dins les quals hauran assassinat, per no haver-hi de pensar més, llurs pacífics estendants.

(Segueix a la pàgina segona)

EL MEU AMIC INSEPARABLE

Tots els homes tenim — com és d'innegable aquesta afirmació! — un amic íntim, inseparable, que és, a la vegada, el nostre confident, aquell a qui consultem casos i fets que constitueixen, en el curs de la nostra vida, efemèrides destacades i destacables. Tots hem estat víctimes, també, de les defeccions de l'amic humà que pensa, que ambiciona, que es sent dominat per impulsos del subconscient i que, a la llarga, traïx la nostra confiança i la nostra amistat. Per això el meu amic inseparable, el meu amic incondicional, el que no canvia de pensament ni tergiversa la veritat d'ahir per aquilatar-la a la veritat d'avui, és el llibre.

Un llibre, un bon llibre, us estimula i us e ratja, us dona alè per comprendre la caminada, encara que us horroritzi el veure davant vostre la soletat immensa del camí a seguir. Amb la seva companyia, el llarg camí de la vida us semblarà planer, puix que el llibre, bon guia per a la intel·ligència o excel·lent sedant per a l'esperit, us ajudarà a trescar per les dreceres i us ablandirà els pedregals i els eremots.

El llibre, si l'escolteu amb atenció, si teniu en compte tot allò que us digui — com ha viscut el llibre, i quina experiència més profunda ha adquirit en el curs del seu

llarg pelegrinatge! — us estalviarà molts dolors i moltes experiències amargues. Experiències amargues que ell ha viscut i que, bon amic, vol estalviar-vos a vosaltres, orbs que aneu pels matorrals a les palpentes.

Si algun company, potser més que company: amic, trobareu desinteressat i mancat d'ambicions germinadores de l'odi, aquest és el llibre. Ell no protestarà mai dels vostres desviaments, però us dirà, amb persistència gairebé apostòlica, què és el que heu de fer i dirà que heu de fer. I us ho dirà avui, i demà, i sempre, sense anguniar-se, amb la serena calma del qui està en possessió de la raó i, per a imposar-la, no necessita de la violència inconvincent dels bramuladors inconscients.

El llibre no cerca la vostra amistat, ni la reclama. En tot cas es manifestarà amic incondicional vostre si l'aneu a cercar i el convertiu en el vostre company de ruta. I, precisament per això, perquè està lliure d'obligacions imposades pels deures d'una amistat cercada, us serà sempre sincer. Us dirà la veritat, encara que la veritat sigui una xurriacada per a vosaltres. I ho farà així, perquè té la convicció que davant de la veritat específica rectificareu els vostres errors. ¡Aquesta

si que és una amistat desinteressada!

En algunes ocasions us semblarà cruel i provocarà la vostra ira. No hi fa res. El llibre tolerarà amb estoïcisme heroic que el llanceu contra la taula o que el reboteu per terra. I ho tolerarà perquè està segur que la vostra indignació ha estat fruit d'un contrast entre la vostra realitat i la realitat específica que us obligarà a la reflexió i que, més tard, reprendreu, amb més convicció que abans, la interrompuda amistat. I ja aleshores escoltareu amb major i més profunda atenció els consells i els ensenyaments que el llibre us oferirà amb abnegada persistència.

El llibre, si és el vostre amic, us dirà coses que us semblaran monstruoses en relació amb vosaltres mateixos i us farà comprendre la vostra ignorància en matèries de les quals us consideràveu ben assabentat. Potser això també us semblarà cruel, i fins és possible que, plantejat amb la fredor que ho farà el llibre, ho sigui; però la veritat és que d'aquesta fredor en deriva, precisament, l'eficàcia guaiadora de l'amic inseparable i incondicional que és el llibre.

Si perquè us parla amb claredat meridiana refuseu la seva amistat, només vosaltres hi sortireu perdent. El llibre conservarà el seu contingut

experimental i d'experiència per a oferir-lo a qui, més comprensible que vosaltres, accepti una amistat que només ell està interessat en posseir. El llibre, ja ho hem dit, és amic dels seus amics i a ells dedica tot el cabal de la seva cultura. Dels que són els seus amics depèn, és clar, que allò que ell ofereix generosament sigui aprofitat o no.

El llibre té l'avantatge que no se us farà mai pesat. No insistirà en venir a vosaltres si vosaltres us allunyeu d'ell. Però si comprèn que allò que us explica us interessa, fins trobareu que la seva amistat exalta els vostres sentiments generosos i us sentireu pregonament agraïts del favor que, com a veritable amic, acaba de prestar-vos.

"Digue's-me amb qui vas i et diré qui ets", diu un vell aforisme català. Mai, com en aquesta ocasió, té aplicació precisa. "Digue's-me amb qui vas..." Efectivament: vegeu vosaltres mateixos la diferència substancial que hi ha entre els que gaudeixen en l'amistat amb el llibre i aquells que, desgraciats, se n'allunyen instintivament. Però no volam ésser cruels, perquè nosaltres som homes de carn i ossos i la nostra diatriba podria semblar desig feridor. El llibre, el llibre parlarà per nosaltres en la Diada que s'apropa. ¡Cerqueu-lo!

Manuel VALLDEPERES

CANT DE PAU

«La No Intervenció», amb música alemanya.

LA FARSA DE LA "NO INTERVENCIO" PROSEGUEIX

El món gairebé s'havia oblidat ja que, amb ocasió de la guerra d'Espanya, va crear-se un Comitè que posposament es qualificà de "No Intervenció". Va ésser un part dissortat, i el plaçó resultà monstruós i, encara, nasqué mort; però, a Londres, hom va lliurar-se a la singular tasca de mantenir la ficció que el Comitè es desenvolupava impulsat per la seva pròpia vida. Cada vegada que l'interès dels paladins de la política dita de no intervenció exigia la resolució d'un problema parcial concret —

produïa més por. Mr. Eden va dir en una ocasió que la paciència estava a punt d'esgotar-se i, si bé des de llavors ha transcorregut molt de temps, podria ésser que en aquesta oportunitat arribés a la seva fi.

Tanmateix, és prematur assegurar res. La U. R. S. S., que en tot moment ha tingut una visió clara de les coses i ha actuat de manera límpida i justa, ha estat l'únic membre del Comitè de Londres que ha posat reserves al projecte anglo-francès de retirada de "voluntaris"; no és perquè si que ho ha fet. El feixisme internacional ha sabut apropiarse de la política dita de no intervenció i ha convertit el Comitè en un clos privat per a fer ballar a gust seus delegats de la vella Europa que havia agafat les regnes del món. Al Comitè de Londres, el feixisme internacional ha fet el que li ha plagut i, malgrat els esforços russians — un enfront de tots —, ha estat secundat amb el deixar fer dels restants.

Ara, Itàlia i Alemanya ja comencen el joc de posar obstacles a la realització del pla i de mirar d'allargar les negociacions per tal que llurs forces regulars, obstinadament dites "voluntaris", puguin romandre a Espanya. Per altra banda, sembla que França i Anglaterra estan disposades a aconseguir la realització de llur propòsit.

No era el millor camí que podien seguir les democràcies burgeses el de tornar a Londres. L'experiència ha estat trista. El mateix projecte anglo-francès que es discuteix ho evidencia, ja que un pla d'aquesta naturalesa només podria ésser pres seriósament en el Comitè de No Intervenció; prèvia la tramesa d'unes comissions d'enquesta, s'iniciaria la retirada d'estrangers combatents, per 10.000 de la banda on n'hi hagin menys — de les forces republicanes entre les quals els estrangers que s'hi troben són autènticament voluntaris; i per què es vol deixar per un temps, que d'acord amb el conveni anglo-italià pot ésser fins al final de la guerra, que Franco tingui al seu costat la totalitat de les forces aliades, mentre la República es vegi minvada d'uns milers d'homes? —; després, es procediria a la retirada de tots els estrangers per categories, mentre a les fronteres terrestres i marítimes es restabliria el control, que ja hem vist anteriorment quin resultat ha donat.

temps relativament breu per a portar a cap el projecte, no és com l'emprat abans, ni ha anat a parar tant en el buit com altres vegades. Fins aquests intants, s'ha fet un públic reconeixement que els Governos d'Itàlia i d'Alemanya intervenen en la guerra contra Espanya i se'ls ha donat tracte de belligerants, alhora que els seus delegats han aconseguit allargar l'afer, amb el pretext que les despeses ocasionades per la retirada de les tropes italianes i alemanyes havien d'ésser abonades pels membres del Comitè. En publicar-se aquestes ratlles tal vegada podrà ja endevinar-se si s'imposa la voluntat franco-britànica o la italo-germànica.

Mentrestant, la "no intervenció" s'ha manifestat també d'una altra forma, extraordinàriament contundent. Els bombardeigs bàrbaros i sistemàtics contra les poblacions civils, sense perseguir cap objectiu militar, executats per avions italians i alemanys tripulats per italians o per alemanys, com s'ha pogut constatar pels presoners fets, entre els quals ni per casualitat s'ha trobat mai un espanyol.

Les ales negres realitzen el crim constantment, ja que forma part integrant i manifesta dels mètodes feixistes; sovint, però, prenen períodes de major activitat, que coincideixen sempre amb moviments en els fronts o amb agitacions internacionals. Mentre el Govern de la República renuncia expressament a l'assassinat de les poblacions civils, de les masses de no combatents, el feixisme, enmig de la tolerància oficial dels rectorats del món, que només senten "horror i repugnància", porta endavant la seva obra de destrucció.

Després d'aquell terrible període actiu que culminà amb els bombardeigs damunt Barcelona, ara ha iniciat una altra tongada d'atacs constants a les poblacions civils, entre les quals les principals víctimes han estat València, Sagunt, Tarragona i especialment Castelló de la Plana, Alacant i Granollers; la marina britànica ha tingut també un tracte de preferència i el territori francès ha conegut els efectes de les explosions de les bombes feixistes.

El món ha sofert una nova commoció profunda que l'ha escrutat. Han començat les gestions per a acabar-ho. Però estem segurs que, mentre a Espanya restin aparells i pilots italians i alemanys — és a dir, mentre Franco disposi d'aviació —, no

PLYMOUTH

la pirateria a la Mediterrània, per exemple —, les negociacions eren sotrestres del Comitè de Londres per tal de cercar la solució al marge; aquesta manca de confiança que despertava entre els seus mateixos mantenidors, revela eloqüentment l'eficàcia de la política dita de no ingerència. Nascuda de la suspensió i la vulneració del dret internacional — el "Covenant" de Ginebra i els tractats comercials —, només podia tenir justificació, ja que no legalitat, si esdevenia eficaç; però, constantment, resultà una tràgica farsa que semblava que perseguia el triomf de Mussolini i Hitler i de llur pantalla Franco. El Comitè de No Intervenció permeté la intervenció italo-alemanya a favor dels rebels fins al punt d'ésser els dos Estats totalitaris d'Europa els qui fan la guerra a Espanya i, en canvi, exigí una estricta "neutralitat" en el que es refereix al Govern de la República i el poble espanyol.

I ara, quan tothom havia oblidat ja la seva existència i creia que el cadàver feia temps que havia estat soterrat, el Comitè torna a prendre moviment, no gens menys que per a obtenir la retirada dels "voluntaris" que lluiten en territori hispànic.

Serà fructífera la gestió? Els estralls causats pel feixisme han estat massa grossos, i en aquest món tot té un límit. El feixisme internacional ha actuat conduït per la covardia de les democràcies burgeses, i s'ha anat prenent cada vegada més coses a mesura que ha vist que el seu obrar

HA PASSAT L'AVIACIO FACCIOSA DAMUNT D'UNA CIUTAT OBERTA

No obstant això, l'ambient és molt més propici que altres vegades perquè es realitzi alguna cosa eficaç. El mateix emprat per França, que una vegada més fa concessions a l'agressor, però ara exigeix un

s'aconseguirà res, per moltes que fassin les promesses dels Estats totalitaris; sense l'execució de la guerra total, el feixisme no podria realitzar els seus desigs.

J. ROURE-TORENT

POLITICA INTERNACIONAL
CERCANT LA VICTIMA

Del moment que la Gran Bretanya va prendre una part decisiva en les gestions conciliadores que tendien a evitar que Alemanya intentés repetir a Txecoslovàquia la proesa d'Àustria, pot dir-se que el perill momentani va restar conjurat i que calia només veure cap on derivaria l'inflamació produïda per les expansions gaseoses de la premsa nazi. Els dictadors, com els altres mortals, fan allò que se'ls hi permet de fer i malgrat que portin tots una destinació fatal vers el conflicte i la guerra, no els podem considerar tan ímics que no tinguin una lleugera noció de llurs possibilitats. Arriancar l'èxit d'Àustria per un èxit semblant a Txecoslovàquia, hauria estat evidentment arriscat massa i una elemental prudència aconsellava de fer un tempteig i anar amb peus de plom.

Flandin, l'ex-president del Consell de França i ex-ministre dels Afers estrangers, deia dies passats a Le Petit Parisien que Alemanya no havia pas concebut el pla d'annexionar-se el territori sudeta de Txecoslovàquia, sinó que es tractava d'una maniobra de gran estil com és la d'imprimir a Txecoslovàquia una orientació política favorable a l'expansió de l'influència alemanya a l'Europa central. En efecte, si hom observa els moviments de Henlein, el führer dels sudetes, veurà que el seu pla era atraure el partit agrari a una mena de coalició antimarxista per tal d'obtenir per les vies constitucionals una majoria que li permetés apoderar-se dels ressorts de l'Estat i canviar el rumb de la política exterior de Txecoslovàquia. Fracassat aquest pla i vista la manifesta voluntat del cos electoral de seguir en règim democràtic, caldrà prendre's una pausa abans de passar a vies de fet i realitzar accions irreparables.

Es molt possible que les actuals ambicions de Hitler no arribin tan enllà que incloguin la supressió de Txecoslovàquia com a nació independent. Probablement es donaria per satisfet si aconseguís sotstreure-la a l'òrbita franco-britànica i, sobretot, si podés fer-li renunciar el pacte de recíproca ajuda que té contret amb la U. R. S. S. Txecoslovàquia és una pedra en el camí, una nosa formidable perquè Alemanya estengui el seu poder polític i econòmic sobre el centre i l'Orient d'Europa. Si es fes més flexible o dominant, podria continuar amb les aparences de nació sobirana. Aquesta és la dialèctica nazi de l'hora present i els consells de moderació de la Gran Bretanya tenen alguna influència en aquest sentit.

No voldríem ésser uns pessimistes sistemàtics, però observem que la política nazi ha estat, en aquesta ocasió, d'una habilitat digna de tenir-la en compte. Realitzada l'invasió d'Àustria i abans que els espectadors poguessin reaccionar sobre les conseqüències d'aquell cop d'audàcia, el problema de la minoria alemanya de Txecoslovàquia va entrar en una fase aguda. Tota l'atenció fou distreta d'Àustria per a concentrar-se en el nou perill i França, que està voltada d'enemics, va haver-se d'encarar amb un problema gravíssim que complicaven encara més els seus tractats amb Txecoslovàquia. Així, l'afer d'Àustria fou virtualment liquidat en poques hores i es va anar immediatament a treure avantatge de la nova situació fent que l'aneixió no es reduís simplement a una simple incorporació d'un territori i d'una població, sinó que rendís els fruits convenients amb vistes a l'expansió política i econòmica del Reich. Avui l'efecte està gairebé aconseguit i l'augment de vots nazis en les eleccions municipals celebrades els dos diumenges darrers de maig a Txecoslovàquia donen encara major autoritat a la pressió alemanya per a influenciar la política exterior txeca en el sentit d'acostar-la a les directrius del gran Reich.

Es veritat que els partits obrers i populars han sortit reforçats de la contensa i que el poble txec ha demostrat la seva resolució de defensar en el camp que sigui la seva independència. Però, com venim dient, no és probable que se'l posi en el trànsit d'haver de defensar la independència amb les armes. Henlein i els sudetes influiran la política txecoslovaca el suficient per a fer d'aquell país un instrument dòcil o almenys no molt rebel al pla general d'expansió alemanya. I la violència es mantindrà en altres zones d'Europa, cercant amb això donar al-

guna satisfacció a Mussolini que té compromès a Espanya quelcom més que l'honor i que el platonisme de cercar victòries fàcils a les seves camises negres. Europa és un mosaic desencaçat i somogut com per un seisme, i abans no torni al repòs i a l'estabilitat hauran de produir-se moltes sorpreses.

Es evident que es necessita una víctima i que ni Espanya ni Txecoslovàquia es resignen mansament a desempenyar aquest trist paper. Es evident, també, que ni Espanya ni Txecoslovàquia són per elles mateixes un objectiu, sinó, simplement un entrebanc. On és, doncs, la víctima real de tot aquest enrenou? Tenen els francesos consciència clara del drama que s'està desenvolupant?

FLANDIN

lupant i en el qual els hi correspon el rol més important?

Hom diria que sí. Però la poca atenció que presta el poble de França a les deliberacions d'aquell organisme que s'anomena el Comitè de No-Intervenció és una mala senyal. Ho diem així perquè creiem que el problema de la retirada dels "voluntaris" hauria d'interessar més els francesos que els espanyols. Nosaltres portem ja dos anys d'experiència lluitant contra tots els enemics, els declarats i els encoberts. França només coneix els segons, els encoberts, encara que Mussolini i Ràdio-Salamanca li donin de tant en tant alguna anticipació dels seus sentiments. Hi ha sords de conveniència i, quan el perill s'està consolidant, fer el distret és un crim de lesa pàtria. A vegades sembla que siguin els mateixos francesos els que col·laboren en la tasca d'anar preparant el propi afebliment, d'anar rendint les seves defenses naturals per tal que la tasca ulterior dels "totalitaris" sigui més fàcil i l'èxit més segur.

Encara queda temps. Henlein, després de fer unes declaracions sensacionals al corresponent del "Daily Mail" i assegurar que, en cas de desacord, els sudetes recorrerien a l'ajut d'Alemanya per a triomfar per la força, segueix les negociacions amb Hodža, el cap del Govern de Txecoslovàquia, com si res no hagués dit. Mussolini, després de dir que França estava a l'altre costat de la barricada, troba facilitats per a continuar les conversacions que li permetran d'obtenir, sense esforç, noves avantatges a l'Àfrica del nord. I l'armament intensiu continua i es va fent política de pau com abans del 1914. No som nosaltres qui desitgem una conflagració universal que, com havem dit repetidament, de ben poc ens serviria, però si voldríem, en bé de la pau, que les presumptes víctimes tinguessin plena consciència del perill. No cal imitar els vessàmics i desesperats que només tenen a perdre el dels altres. França, més que la seva riquesa, que és considerable, guarda un tresor d'historia i de civilització en el qual hi tenim part i que avui, des dels nostres camps, es defensa heroïcament, cosa que la sensibilitat francesa — àdhuc la burgesa i tradicional — no hauria de desconeixer, ni podrà deixar d'agrair.

M. SERRA I MORET

PER QUE LLUITEM
ELS CATALANS

(Ve de la pàgina primera)

Pobres estades aragoneses, pobres refugiats en temps de pau, de tants de treballadors aragonesos i navarresos que no tenien altre dret que d'aixoplugar llurs infants de la intempèrie on els homes per viure havien de treballar de sol a sol per guanyar unes miserables monedes de coure! Heus ací un exemple més dels ideals renovadors dels que volen parlar en nom d'una nova civilització europea per arrelar-la dintre de tot el sòl peninsular. Contemplem l'espectacle d'una nova Espanya, d'una Catalunya nova, destruïda primer per una fúria devastadora, i distribuïda després en una xarxa de cavernes per treure el cap de les quals ens calgués primer aixecar un braç per demanar permís...

Per què lluitem els catalans? Una vegada més tenim una raó a la mà. Les fotografies que acompanyen aquestes ratlles són més eloqüents que tot el que poguéssim afegir. Qui, de nosaltres, no s'esgarria d'imaginar-se que aquestes fotografies poguessin ésser un document d'algun indret de Catalunya?

T. B.

Carta oberta a Carles Soldevila

Senyor Carles Soldevila.
París.

Senyor: Al front de l'Est, on actuo de simple soldat, i mentre els meus companys es cobreixen de glòria en l'ofensiva republicana que vol alliberar Catalunya, m'arriba la notícia lamentable de la vostra defeció.

Deploro haver escrit, un dia llunyà, aquella "Defensa de Carles Soldevila" que qualificàreu d'"una de les emocions més pures i fortes de la vostra vida d'escriptor" — i que representava (únicament ara us ho goso retreure) jugar-me el pa frugal de la meua honesta professió periodística. Heu quedat malament envers tot un poble, i de passada perdeu un amic, desinteressat i lleial, que seguia amb afecte la vostra tasca i esperava de vos altres actituds.

Per endavant us excuso de respondre: cap argument no em podria afectar si no era la vostra tornada ràpida. Altrament, no penseu pas que aquests episodis alteraran la meua seguretat en la victòria absoluta, ni el meu esforç personal i concret per tal de precipitar-la.

Emili GRANIER-BARRERA

En campanya, 27 de maig del 1938.

Àpa.

— Quan vegis les barbes del vefaitar, pesa les teves a remullar

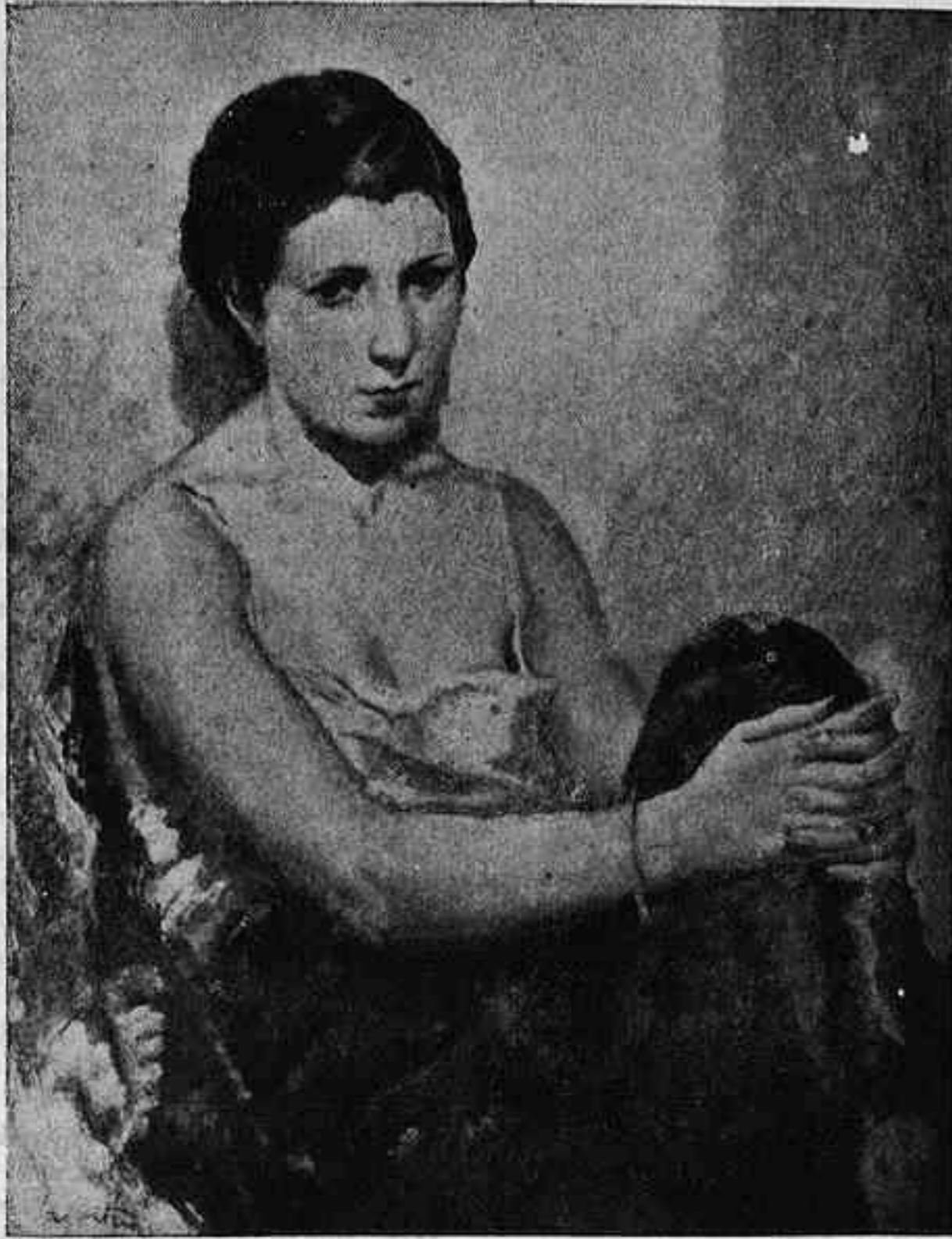
Donada, en un altre article (1), una visió de conjunt del que, des de la seva fundació als nostres dies, pot considerar-se que ha estat l'anomenada Escola de Llotja, així com la influència per ella exercida en l'art català del segle passat, creiem que val la pena de complementar-la estudiant el que, independentment d'aquella Escola, ha estat la nostra Pedagogia de les Arts plàstiques, iniciant aquest comentari amb algunes apreciacions a propòsit de la personalitat de Ramon Martí Alsina el qual, dintre del moviment naturalista iniciat a mitjans del segle XIX, representà un veritable afany de renovació, els fruits de la qual varen deixar-se sentir ben aviat en el moviment que, lligat íntimament amb l'Exposició del 1888, s'enllaçà amb l'art dels nostres dies.

Per la biografia de Joaquim Folch i Torres (2) i particularment per un article de

EL FACTOR HOME EN L'EVOLUCIÓ I EFICACIA DE LA PEDAGOGIA ARTÍSTICA

els estudis de plecs i acadèmies realitzats a l'Escola de Llotja sota la influència overbekiana.

Es cert que el pas al segle XX cal que sigui considerat fins a cert punt com una solució de continuïtat entre l'esmentat moviment de finals del segle XIX i el més complet i assaonat dels nostres dies; per tal com la influència que en els nostres medis exercien Escoles estrangeres, com el Prerafaelisme i el Modernisme, conegudes ací per l'abundor de revistes i publicacions gràfiques, feia difícil el seu natural des-

JOAQUIM SUNYER: RETRAT DE LA SENYORETA CALVET. 1935

Frederic Damians Munté (3), ens són conegudes les característiques de l'actuació d'En Martí Alsina com a professor, així com la seva disconformitat amb els mètodes antiquats, rígids i parsimoniosos emprats per l'Escola de Llotja de la qual era professor des del 1855. Partidari de posar l'alumne tot seguit en contacte amb la vida real, amb el propòsit que es manifestessin ràpidament les seves possibilitats i aptituds, va ésser deguda a ell la reacció que en aquest sentit va iniciar-se en algunes Escoles de la nostra terra, especialment a la de Belles Arts d'Olot, i no crec que respongui a altre motiu que a aquest, el contrast que, entre els dibuixos del meu pare, ofereixen els que foren executats sota la direcció del seu veritable mestre, i

envolupament (4). De tota manera, com no podia menys de succeir, va arribar un moment que, ja completament assimilades aquestes influències, es posà de manifest el que els nostres artistes podien donar de si, i la publicació de revistes com "Pèl & Ploma" i "Forma", de tot realment europeu, acabà de situar les coses al seu lloc, tot i permetent de poder distingir tres grans sectors ben definits, els quals, de fet, omplenen tota la primera dècada del segle actual.

Fent ara una ràpida enumeració d'aquests tres sectors, a base d'esmentar estrictament els noms més representius, distingirem, en primer lloc, aquells pintors que, com Arcadi Mas i Fontdevila, actuaren encara dintre l'òrbita fortuniana i,

FRANCESC LABARTA: NOIA. 1931

lligats amb l'aleshores prestigiosa Escola de Roma, donaren naixença al nostre "Art pompier".

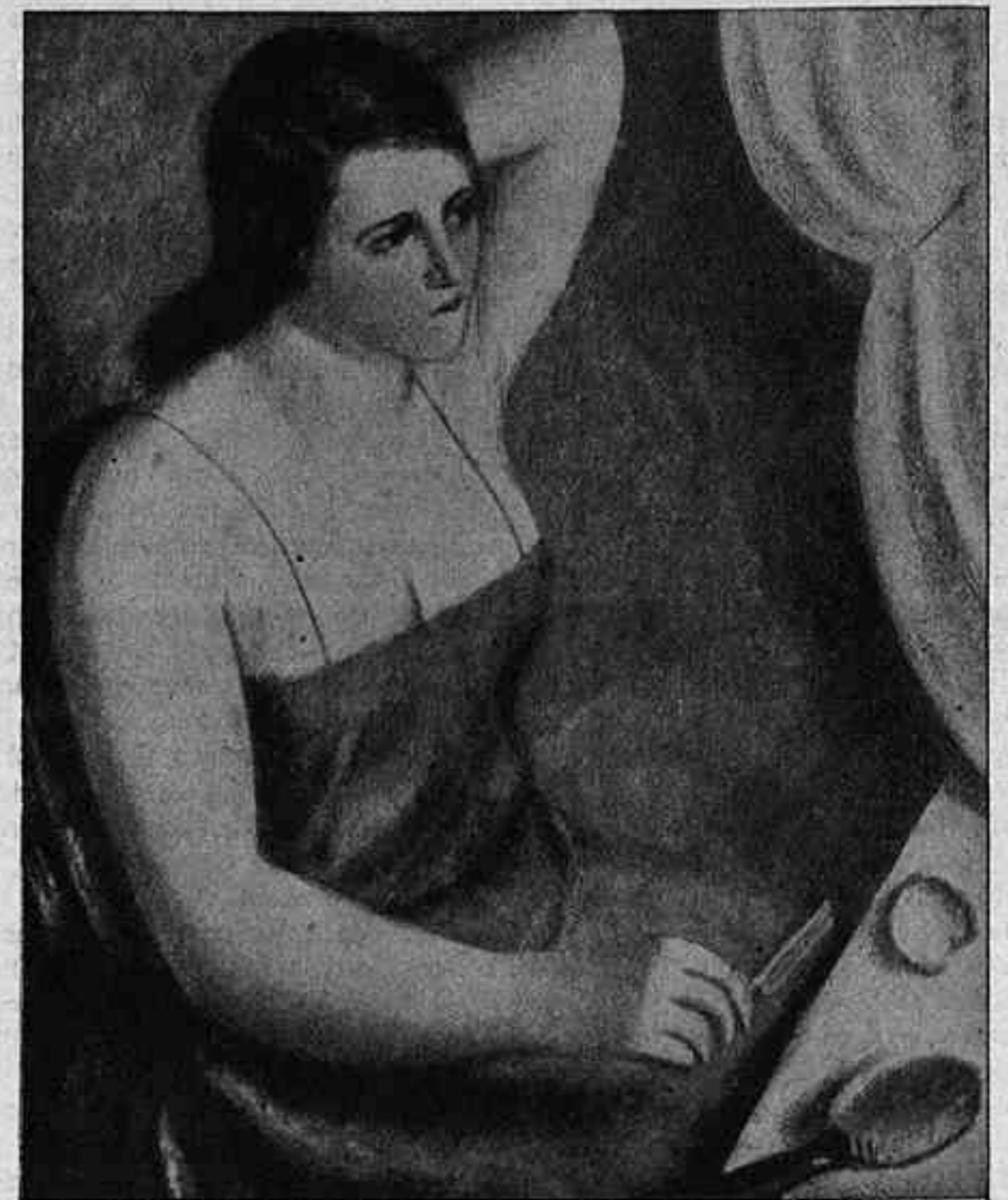
En el segon sector, cal situar aquell agrupament d'artistes, ja força independentitzats, que integraven paisatgistes com Enric Galwey i nous valors com els germans Llimona, els quals, lligats per les comandes que d'una manera força regular feien les nostres classes benestants, produïren el que Josep F. Ràfols ha distingit amb el nom d'"Escola Humanista", i que trobem relacionada amb l'organització de les Exposicions Internacionals d'Art.

Finalment cal esmentar el grup constituït per les noves promocions d'aleshores, representades per noms com Canals, Sunyer, Nonell i Manolo que, influïts pels desplaçaments dels Casas, Rossinyol i Clarasó, s'havien traslladat a París en la seva majoria, i que, reinstal·lats després a casa nostra, han constituït el llevat que, en contacte amb altres promocions més joves encara, donà lloc a la creació del que avui podem anomenar ja la nostra pintura, i que darrerament ha permès a Sebastià Gasch (5) classificar-la dintre d'unes directrius ben precises, que apleguen una sèrie, encara incompleta, de cinquanta o seixanta noms.

Va ésser, doncs, dintre d'aquell ambient de primers de segle que, completament al marge de les Escoles Oficials, un veritable mestre: Francesc d'A. Galí obrí, al carrer de la Cucurulla, la seva "Escola d'Art" per la qual havien de passar no sols la majoria de pintors que han fet rotlle durant els vint-i-cinc darrers anys, sinó també escultors, arquitectes, joiers, ceramistes, etc., és a dir, la majoria dels que, entre nosaltres, han reeixit en el conreu de les arts plàstiques o aplicades.

Ens abstenim de donar noms per no caure en omissions involuntàries; remarcarem, però, que la majoria d'aquests pintors han format part d'organitzacions tan prestigioses com "Les Arts i els Artistes", entre altres, que, lligades amb la indiscutible influència de les Escoles franceses modernes, han acabat per adquirir una personalitat ben definida i ben nostra.

Es per això que, al final de l'article a què hem alludit al començament, vàrem tenir particular interès a fer remarcar la vàlua que en aquestes qüestions té el factor home, adés com a mestre, adés com a deixeble; amb la particularitat que, si en el segon d'aquests casos, n'hi ha prou amb que l'alumne estigui degudament dotat per obrir-se pas a través de totes les contingències; en el primer, cal que arribi un moment que l'esforç particular es vegi correspost per l'ajut de les Corporacions Oficials. I no altra cosa que això va ocórrer

FRANCESC D'A. GALÍ: TOALETA. 1933

quan, requerit Francesc d'A. Galí per la Mancomunitat de Catalunya, va posar les seves dots de professor al servei de la que fou Escola Superior dels Bells Oficis, la qual, independentment de la "Escuela de Artes y Oficios y de Bellas Artes" tot i no haver aplegat mai gaire més d'una cinquantena d'alumnes i no haver actuat més enllà de tres o quatre anys, va contribuir a la forta revaloració de les nostres Arts aplicades: Ceràmica, Amoblament, Tapisseria, Metallisteria, etc., tot i aportant la majoria dels elements que després varen prestigiar el "Foment de les Arts Decoratives", i que l'existència de l'actual "Escola Massana" permet tenir l'esperança que no es veuran un dia dispersats.

Cloent ara la nostra ràpida exploració referent a pintura moderna catalana, recordarem que, dintre d'aquests mateixos temps, trobem la formació de grups que com el dels "Evolucionistes", lligat amb la figura del professor Francesc Labarta, ha proporcionat també notables elements joves, i que, junt amb les agrupacions "Nou ambient" i "Amics de les Arts", entre al-

tres, pertanyents a les més recents tendències de l'art nou, han situat la nostra pintura, no ja dintre del corrent europeu, sinó també mundial, essent-ne una prova el fet que en els catàlegs de les Exposicions de Pittsburgh, sostingudes per la Fundació Carnegie, la pintura catalana, igual que la pintura catalana, igual que la pintura espanyola, hi sigui excel·lentment representada.

Caldría escurtir encara si, a part del factor home n'hi ha hagut algun altre que pugui haver influït en els falagüers resultats que ens hem permès fer remarcar, i cal reconèixer que l'ambient o clima moral d'una Escola, igual que el tracte i caràcter personal del mestre, pot influir d'una manera extraordinària en els seus resultats; però, entenent que ja ens hem excedit de les proporcions que ens proposà-

vem donar a aquest article, acabarem dient que aquest caire de la qüestió té massa importància perquè no ens decidim a referir-nos-hi en una altra avinentesa i tractar-la amb tota l'amplitud que ell es mereix.

Ramon de P. VAYREDA

CARNET DE LES ARTS

Notícies d'un desertor. D'aquell Grau Sala que, després d'enlluernar quatre esnohs de casa nostra amb una pintura inconsistent i literària, va fugir de la seva pàtria en guerra per a refugiar-se a París, on passa completament desapercebut. Ara, Grau Sala ha exposat a la capital de França. En una galeria particular? En els "Independents"? No. A la "Nationale" que, amb els "Artistes français", representa allò de més mort i acadèmic, de més "pompier" que hi ha dins la pintura francesa. A "Marianne", Cheronnet ha dedicat a l'ex-infant prodigi unes paraules despectives: "...evidentment el senyor Grau Sala és massa il·lustrador en fals Segon Imperi."

Al darrer número de "La Revista de Catalunya", Just Cabot, del qual enyorem les lúcides crítiques d'art d'anys ençà, s'ocupa de Suzanne Valadon. "Amb Suzanne Valadon — diu Cabot —, morta a començaments d'abril d'enguany, ha desaparegut una de les figures, si no més destacades, més simpàtiques d'aquell Montmartre de l'avantguerra que ha estat matèria generosa per a tanta literatura anecdòtica i tants llibres de memòries i records sobre aquella bohèmia artística i literària, de la qual han sortit escoles i moviments que han irradiat i marcat l'època, i noms que han assolit fama i mestratge, però que també compten, com totes les bohèmies, amb el seu contingut de talents fracassats i d'intel·ligències i esperances naufragades en l'alcohol i la misèria."

La Xina d'ahir i d'avui... Amb aquest títol s'ha obert a la "Maison de la Culture", de París, una important exposició. La Xina d'ahir, les seves obres d'art, els seus testimoniatges de la més antiga civilització... La Xina d'avui, el seu immens esforç tècnic, la seva lluita heroica per la llibertat... Tal és el doble rostre d'aquesta exposició. Exposició emocionant! Perquè la Xina és, des de milers d'anys, el centre d'una civilització on l'art es manifestà en testimoniatges continus d'un original refinament. Però aquesta exposició mereix, millor encara, per tal com el resum de l'evolució de l'art xinès proposat amb tant de discerniment per ella recorda fins a quin punt aquest art fou, a totes les èpoques, integrat en la vida d'aquells que el crearen. Aquesta crida era necessària perquè això sol importa.

Les peces rares acumulades en les vitrines: poteries neolítiques, armes de bronze i objectes usuals, escultures i ceràmiques d'èpoques on, en altres llocs l'art no era més que balbuèig, totes són obres rares i belles. Revelen la sensibilitat d'un poble, però creen, sobretot, l'atmosfera propícia a la seva comprensió. Són els fotomuntatges, llurs comentaris i les curtes evocacions històriques; són les estadístiques i les al·lusions a la universalitat de les descobertes xineses que permeten veritablement, en aquest ambient d'alta cultura, un contacte més humà amb el poble de Confuci i de Sun-Yat-Sen, industriós, pacífic i tan sovint heroic en el seu martiri. I res no és tan exaltant.

REVISTES D'ART

En l'interessant i luxosa revista "L'Amour de l'Art", de maig, trobem un article de Louis Gillet sobre la "Significació de Reims i de la seva renaixença"; un article molt documentat de John Rewald, el bell llibre del qual sobre "Cézanne i Zola" acaba d'ésser coronat per l'Acadèmia francesa, sobre "Achille Emrepaire, amic de Paul Cézanne"; en el mateix número, Michel Florisoone exposa el seu punt de vista sobre "La pintura contemporània i els problemes de la decoració mural".

"Cahiers d'Art", que dirigeix Christian Zervos, publica en els seus números 8-10 reunits uns "Records de l'Exposició 1937". L'arquitectura del pavelló de Txecoslovàquia, del pavelló de Finlàndia, del pavelló d'Espanya (on es trobava l'obra mestra de Picasso, "Guernica"), del pavelló del Japó, és descrita i estudiada amb molta precisió. Remarcables fotos de Hugo Herdeg il·lustren aquest interessant treball.

La nova revista "XX.º siècle" serveix d'una manera viva i original la causa de l'art. El primer número ens havia permès de llegir un article de R. Cogniat sobre "Exposició del sobrerrealisme"; l'unes interessants notes de Le Corbusier sobre la pintura; reproduccions i il·lustracions molt variades: "de Salvador Dalí a Arcimboldi"... El segon fascicle comporta un comentari i una documentació molt rics sobre "Bonnard", per Pierre Gueguen. "La fotografia que consola", per Man Ray, "Constable", per Desnos, "Arquitectura i Pintors", per Paul Strige.

AL MUSEU DEL JEU DE PAUME DE PARIS TRES SEGLES D'ART ALS ESTATS UNITS

Al museu del Jeu de Paume, André Dezarroix, el seu conservador, presenta al públic parisiens "Tres segles d'art als Estats Units". L'exposició que, amb la pintura, l'escultura i el gravat, comporta encara l'arquitectura, l'art popular, la fotografia, i àdhuc el cinema, no sabia, en l'amplitud d'un tal programa, pretendre altra cosa

que aportar un compendi de la vida artística als Estats Units. No ha pogut portar-se a cap, declara Jean Zay, en el preafici del catàleg, "sinó gràcies a la col·laboració preciosa del museu d'art modern de Nova York, a l'activitat del seu president, Conger Goodyear, i del seu director, Alfred H. Barr".

El més gran interès d'aquesta manifestació és de mostrar el desenvolupament en un gran país d'un art tots els elements del qual són importats. El que es veu al Jeu de Paume és la branca nacional d'una activitat els arrels de la qual són internacionals. Les pintures més antigues subratllen aquestes arrels: dos retrats d'infant executats a Boston en 1670 són netament d'influència holandesa. Les efígies executades per Copley aporten l'accent anglès matissat de reflexos francesos. Salvator Rosa no és gaire lluny darrera "Eli nodrida pels corbs", pintat en 1817 per Washington Alleton. Després tot el segle dinovè oscilla entre les influències de l'escola de Barbizon, de Munich i de l'impressionisme. El segle vint apareix també sota la dominant europea, i quan, pels voltants del 1930, Nova York demana consell a Mèxic, s'adreça a Diego Rivera, el qual, format a París, hi visqué i hi exposà als dies fel·lícies de l'avantguerra.

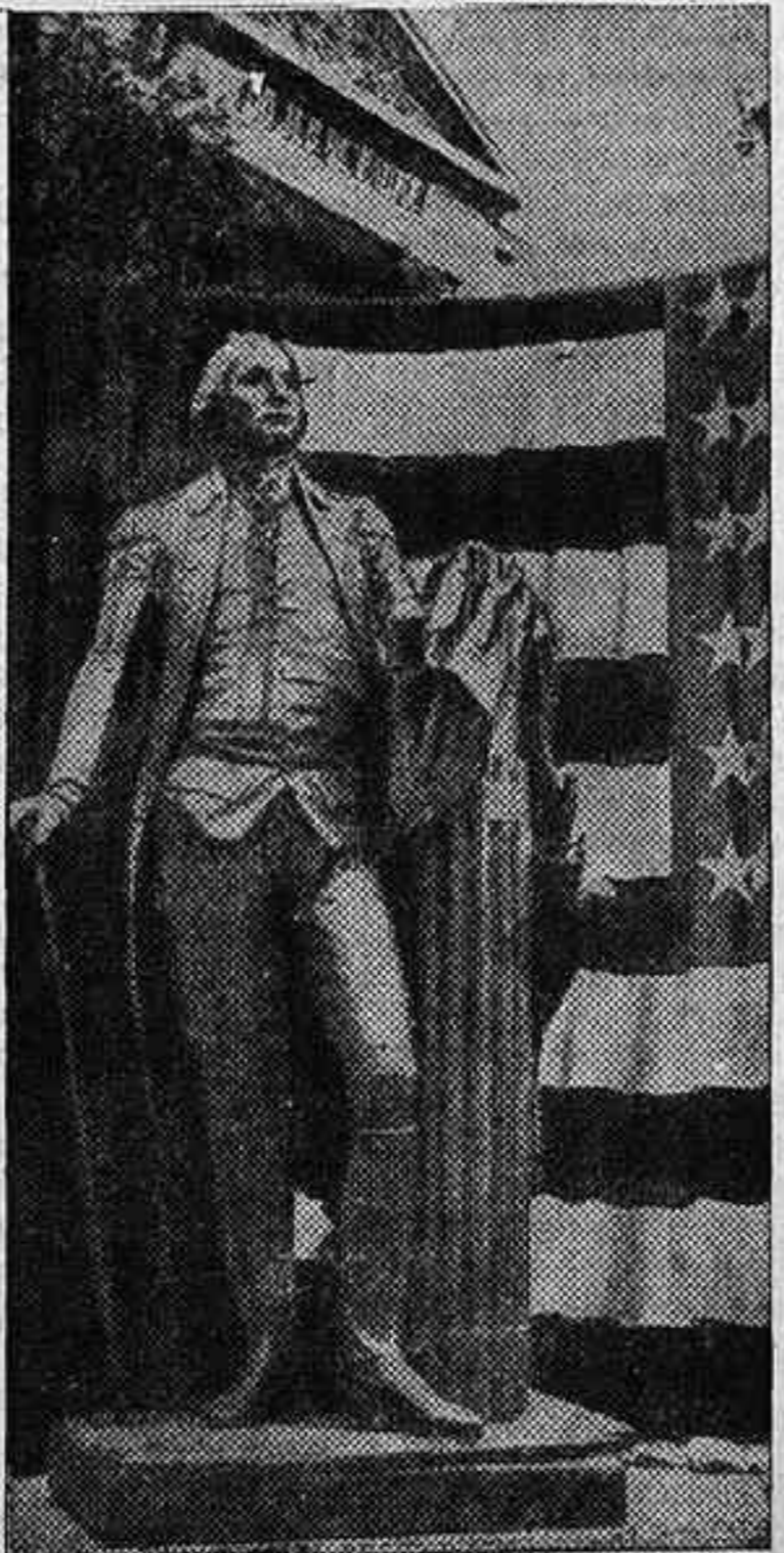
L'aportació americana a l'art mundial del segle dinou no és, certament, negligible, i aquesta exposició ho recorda oportunament. Revela el romanticisme nocturn d'Albert Pinkham Ryder; aporta catorze quadres en els quals s'expressa la pinxança d'aquell Winslow Homer, el pinzell del qual fa sorgir la rudeza dels mariners i el somni d'una nit d'estiu; atorga un lloc d'honor a Whistler tot i agrupant entorn del retrat de sa mare alguns quadres menys coneguts procedents de col·leccions americanes. La deliciosa Mary Cassat, formada per Degas i influenciada pel japonisme, figura entre aquests artistes molts dels quals són familiars al nostre continent, on estudiaren i visqueren, atrets per Millet

com per Jérôme o Carolus-Duran, per Leibl, després per Claude Monet i els impressionistes. La sala dedicada al segle dinou suscita l'interès per la qualitat de les obres exposades més que per la novetat de les fórmules.

El conjunt dedicat al segle vint apareix una mica confús i molt eclèctic en les seves tendències. Es de vegades ombrívul i grandiloqüent, sofrint les mateixes influències que l'art francès amb reaccions diferents. Cézanne, el duaner Rousseau, el cubisme, el dadaisme floreixen alternativament en certs medis. El sobrerrealisme orgullós sorgeix tenyit de morbidesa. I heus ací que, en un gran nombre, apareix allò que podriem anomenar el paisatge arquitectònic i industrial, amb preocupacions socials: vistes de fàbriques, de construccions, escenes populars. I aquest aspecte ve curiosament a ajuntar-se amb la pintura ingènua els espècimens de la qual són agrupats en una sala dedicada a "l'art popular i artesanal": imatgeria com certs cafès de barriada n'oferien fa uns cinquanta anys, paisatges aplicats, anècdotes. Sembla que un cercle es tanca entorn del qual els artistes giren en rodat, la majoria tornant a aquell punt de partida que poc són cridats a ultrapassar: l'artesanal, i trobant-hi camp abonat per a llurs somnis.

Amb tot alguns gravats molt bells demostren el mestratge dels artistes americans en aquest domini, i l'escultura amb obres com les de Saint-Gaudens, Manishp, Whitney, Flannagan, Haseltine, Gaston Lachaise i altres, aporta un nou camp d'estudi i alguns exemples alligonadors. Aquesta exportació "no pot ésser més que un mostrari", declara Alfred H. Barr en un catàleg que és excel·lent i molt ben redactat. Aquest mostrari, amb tot, no manca d'interès en cap de les seves parts i el conjunt, així comprès, aporta interessants i precioses indicacions sobre l'evolució de l'art i del gust als Estats Units, en aquests darrers temps sobretot.

M. R.

ESTATUA DE WASHINGTON, SITUADA A L'ENTRADA DE L'EXPOSICIÓN AMERICANA

OMBRA FLORIDA

L'espòs era un enemic de l'esposa. Qualsevol paraula d'ella encenia un foc en aquella llar sense ni una engruna de caliu d'amor.

Els dos; gairebé vells. Era ja molt lluny el record del picar de les campanes i la música alegre dels diumenges. Ja no hi

hauria atret a l'espòs al seu costat, aquell marit, que s'esmonyia ara de la seva vora, com l'aigua quan es vol retenir dins el palmell de la mà.

Es aleshores, darrera aquests pensaments, que la pobra dona mirava el camp, el tros de cementiri on presentia que aviat li portarien, on restaria enclotada en aquella terra erma com el seu cos podridor, absent d'aroma de fill.

Una nit la dona sentí finir la seva vida ja morta. Un pes estrany l'empenyia a cloure les parpelles. A les entranyes verges es desfermaven els primers dolors d'una mort propera.

L'endemà, quan tot just el sol començava a sortir darrera les muntanyes, esquinsant les grises boires matinals, la dona, després de mirar llargament el rostre del marit, embadalida, sense rencor, tota plena de tendresa, morí quietament, sense remor...

L'enterraren al cementiri de sota la casa, davant la cambra on dormia el marit.

Varen passar alguns mesos i la vida d'aquell home s'enfosquí sobtadament i davant la sorpresa dels seus companys de platxèria, deixà les rondes, la gatzara a les màsies i els cafès, les mosses dels hostals, i es reclou a la seva llar, més freda que mai i refugi l'amistat del veïnatge.

Dins la casa, frec a frec amb el record de la morta, li entrà, lent i segur, com una malura, el remordiment.

Fins aleshores no comprenia els sofriments d'ella i es plaïa en retenir dins d'ell la imatge de la seva dona tota pàl·lida...

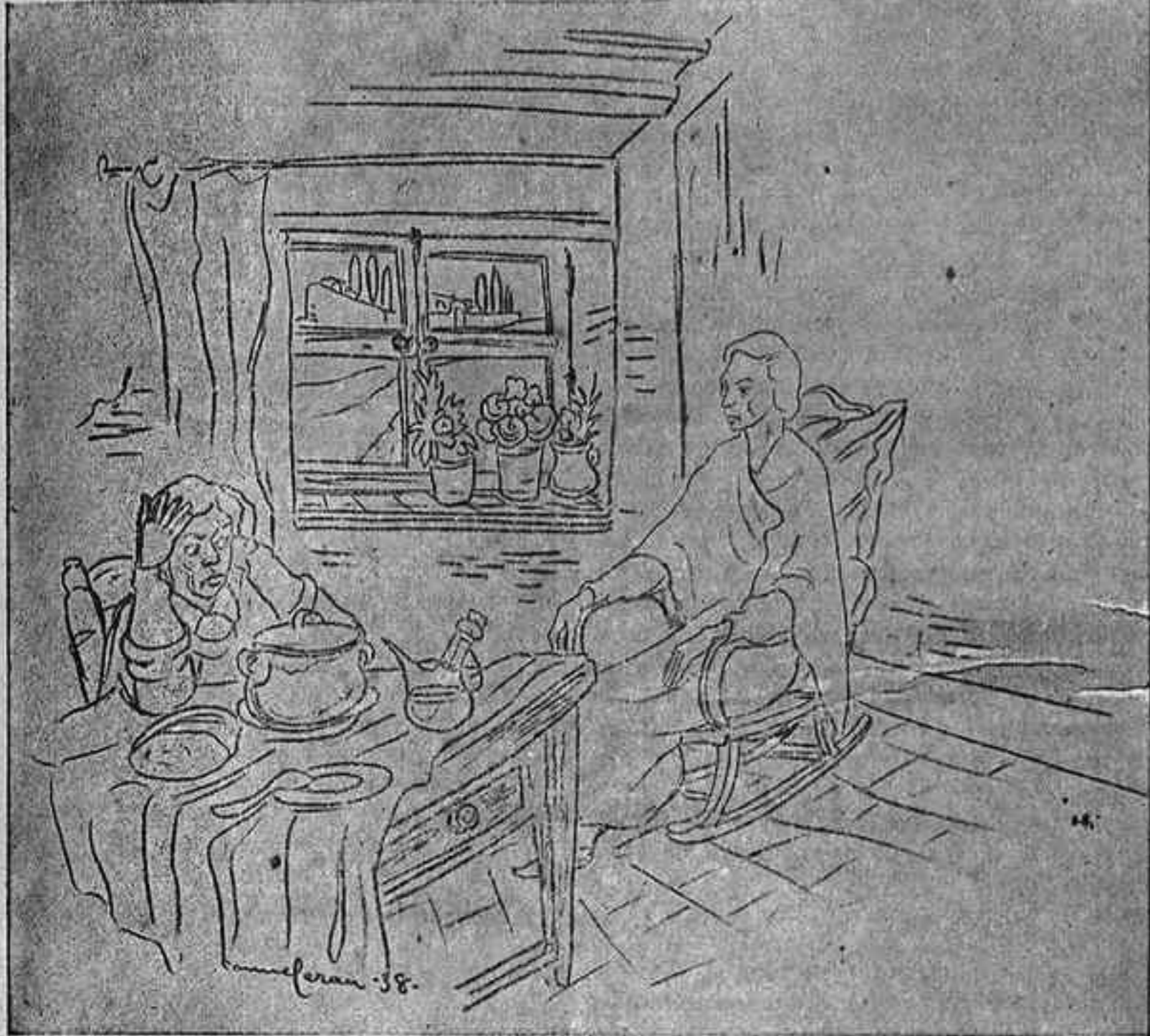
Passejant pels llargs corredors de la casa, tota plena d'ombres, de pols i de terranyines, sentia una por desconeguda. Li semblava que també ell era mort, mort d'ànim i d'illusió. I com abans ho havia fet la seva dona, es passava llargues estones mirant-se aquell cementiri trist i desolat.

Feia escasament un any que la seva companya reposava al camp desolat, quan tot d'una el petit cementiri deixà d'ésser erm i estèril.

Damunt la tomba de l'esposa neixia, creixent ufanosa, una malva real, que s'alçà de pressa com s'hi enyorés el blau del cel. Creixia tant la malva, que les seves flors pàl·lides tocaven ja la cambra del viduo.

Aquella flor, embaumat llegat de la dona morta, graciós, banyada pel sol i la pluja, endolcís la vida de l'home malcarat i solitari. I fitant els ulls en aquella planta li semblava veure l'ombra florida de l'esposa amant.

Artur LLORENÇ

havia a la casa testos amb clavellines ni piuladissa esbojarrada de cadeneres i canaris. Només el vell balanç de "rejilla" i el lent tic-tac del rellotge.

Mai havien tingut fills. Les paraules d'amor, al llarg dels anys s'havien enfredit als llavis secs de l'home. Els mots tendres i acariciants s'esvaïren ja al poc temps d'ésser casats; quan es perdé per sempre la il·lusió del fill. L'home havia aixecat un mur d'indiferència entre ell i la seva dona. L'odiava. Li semblava una vella bestiola, erma, resseca, estèril sense fruit, terra sense llavor i sense un mai florèixer.

El era groller, cruel, martiritzador. Cada dos per tres li retreia a l'esposa aquella esterilitat, la feia culpable, a ella només, d'aquell silenci, d'aquella soletat asfixiant que els envoltava.

De vegades, entre plat i plat, quan solament s'oïa el cor del rellotge, pensava amb la seva existència sense successió. A qui llegiria aquelles terres?, el mas penjat a la carena encerclat d'oliveres, el bestiar gras i llustrós, com embetumat. I sobretot, a qui llegiria aquella vitalitat, moltes vegades innoble del seu ésser, que el feia anar d'ací d'allà dels cafès esvalotant, fent

guard, fets els seus ulls apagats en el cementiri del poble, sota mateix de l'eixida de la casa, davant per davant del menjador, cobert de velles estampes litogràfiques i de mobles poc confortables.

El cementiri era petit, amb pocs nínxols, sense arbres, sense l'ombra augusta de cap xiprer. Amb prou feines hi havia herba dolenta. Un recinte sagrat, però, estèril com la vida mateixa d'aquella dona, que cada dia s'apagava més i més hi s'anava desdibuixant, desdibuixant en el clar obscur dels capvespres.

L'esposa plorava en silenci perquè l'home no la sentís i la rondines d'aquella manera aspre i freda que feria profundament la seva sensibilitat de dona enamorada, puix ella seguia tan enamorada d'ell, com el dia que es lliurà a l'espòs malcontent, que l'anava matant poc a poc amb paraules feridores i punyents.

El monòton ritme del balanç l'ajudava a passar el trist rosari de la seva existència perduda, mancada també d'illusions d'amor, i sense aquell fill mai vingut que

CANT DE GUERRA

A VICTOR COLOMER

Dessota del verd tendre; a l'ombra bona i clara,
El somris de l'abril que canta com viola
Dolçament, i l'olor de terra molla, ara
Oferta al bon amor dels homes, aconsola.

Remembrem els horrors de la terrible guerra.
I la ferocitat a les ciutats vençudes.
Legítimat el crim, sota les lleis de ferre
D'estranyes gents dolentes, cruels, malavingudes,

Que ni el parlar no'n volen de Catalunya, ànima,
Fesomia i raó que'ns aguanta i conforta.
Aquesta terra és nostra, tan breu, dolça, magnònima.
I els fills que hi neixen, sobris, i d'una mena forta.

Anàvem refiats i la porta era oberta.
Avui la Pàtria ens crida al valent crit d'"Alerta!"

Ramon TOR

EL CORPUS DE SANG

COM VA ESSER REBU- DA A MADRID LA NOTI- CIA D'AQUELLS FETS

Els documents confidencials del comte d'Olivares publicats temps ha, proven d'una manera incontrovertible que el primer ministre de Felip IV, decidit a establir l'unitarisme a Espanya per la imposició a totes les terres peninsulars de "las leyes y estilo de Castilla", tenia el pla de promoure desordres a les terres afectades, a fi que "algún tumulto popular grande" li donés ocasió per trametre-hi exèrcits i imposar-hi per la força la voluntat del poder central. I les més recents investigacions històriques confirmen aquesta tesi i mostren tota la trama de la sinistra intriga del comte-duc.

Aquest va aconseguir, a càpia de vexacions i d'injustícies, promoure a Catalunya el tumult que li interessava. Pel maig del 1640, la pagesia de l'Empordà, La Selva, el Maresme i el Vallès va revoltar-se contra els soldats del rei que havien estat

post, va negar-se a prendre la carta dels consellers de Barcelona, i per tres vegades va dir a Roquet: "¡Váyase!"

Malgrat totes les diligències que va fer, Roquet no va aconseguir que li fos admesa la carta que portava. El rei no va voler donar-li audiència. Per fi va deixar a mans del secretari reial Pedro de Villanueva les cartes del bisbe de Barcelona i del bisbe de Vic, que també explicaven al monarca els esdeveniments del dia 7. Poc després va celebrar sessió el Consell d'Estat, davant el qual van ésser llegides les cartes dels dos bisbes.

Al cap de poca estona d'haver sortit Pau Roquet de visitar el comte d'Olivares, hi van entrar els nou ambaixadors que la Generalitat havia tramés a Madrid amb motiu de la situació provocada a Catalunya pels soldats i les autoritats reials. La

REVOLTA DELS SEGADORS A BARCELONA, EL DIA 7 DE JUNY DEL 1640

allotjats il·legalment a Catalunya, la majoria dels quals eren italians. El dia 7 de juny, un incident casual va encendre a Barcelona el motí dels segadors, als quals van ajuntar-se les classes populars de la capital catalana.

La revolta dels pagesos durant el mes de maig, va ésser molt més sagnant i important que el motí de Barcelona, el qual va anar dirigit, no pas contra els castellans (només van morir-ne cinc o sis, la major part dels quals acompanyaven el virrei comte de Santa Coloma), sinó contra els catalans traïdors. Però l'haver-se produït els desordres a la capital i l'haver resultat mort el virrei, van fer més sensacional i famós el motí del Corpus que no pas l'alçament de la pagesia.

Els fets del Corpus de Sang van causar a la Cort d'Espanya consternació i indignació enormes. Unes cartes dels representants a Madrid de la ciutat de Barcelona i de la Generalitat, contenen interessants detalls sobre la manera com hi va ésser rebuda la notícia d'aquells fets.

entrevista va ésser llarguíssima, i el primer ministre parlava a crits. Tampoc no els va ésser admesa la carta de la Generalitat a Felip IV, ni els va ésser concedida per aquest l'audiència que sollicitaren.

L'emoció produïda a Madrid per la nova del motí del Corpus, és descrita vivament en la carta adreçada el dia 12 de juny als diputats del General pel caputxí Pare Bernardí de Manlleu, el qual era llur ambaixador oficiós a la Cort. "No tengo palabras — deia — para significar el sentimiento y aflicción" que havia causat la mort del virrei. Conta que el comte-duc li va dir, comentant aquell fet, que "cuando él lo oyó le pareció que le habían dado un alcabuzo, y que estaba de manera que no estaba en sí, ni sabía si comía o dormía, y que siendo Su Majestad tan entero y constante entrambas fortunas, cuando él se lo contó había observado que se desmudó y enseñó más sentimientos que en la muerte de sus hijos..."

Sí: a la Cort reial volien el "motín popular grande". Volien que es produís a Catalunya i a Portugal. Però les coses van anar força més enllà. El rei i el seu primer ministre volien un motí, i van trobar-se a cada un dels dos llocs amb una gran revolució nacional i amb una llarga guerra internacional.

Portugal és independent des d'aleshores. I Catalunya, en unir-se novament a Espanya l'any 1652, ho va fer amb la condició expressa del manteniment de les seves llibertats. Els plans unitaristes del comte d'Olivares — un feixista del segle XVII —, havien fracassat tràgicament.

A. ROVIRA I VIRGILI

DE LA LLIBERTAT

II

La societat en relació a l'home es comporta com els pares i les altres persones adultes en relació a l'infant.

Els pares i les altres persones adultes exerceixen damunt de l'infant, des del moment mateix que aquest ve al món, una coacció continua.

L'infant des d'aquell moment en que el seu instint de viure demana de satisfer-se comença la seva experiència de la vida. Les persones adultes vigilen constantment l'infant a fi de que de les seves experiències no li'n pervinguí cap mal, en una paraula: coaccionen aquells impulsos que podrien causar-li dany.

La coacció continua crea en l'infant uns costums o hàbits que són uns mitjans automàtics de defensa. L'automatisme inculcat a l'infant per la coacció continua de les persones adultes té com a finalitat de preservar la seva integritat física i de preparar-lo moralment per a viure dins la societat.

Cal, però, tenir present, que l'infant dintre de l'àrea de llibertat que li permet aquesta coacció damunt dels seus impulsos no cessa mai d'intentar experiències pel seu propi compte.

La coacció que la societat exerceix damunt de l'ésser inconscient no és més que la suma d'experiències de les coaccions que damunt de la humanitat des dels primers temps han exercit, en primer lloc: la naturalesa, i en segon lloc: la convivència en nuclis socials cada vegada més amples. L'automatisme no és altra cosa que l'experiència ancestral.

L'automatisme que les persones adultes inculquen a l'infant és idèntic al que la societat inculca a l'individu. Per bé que la defensa de l'individu sembla ésser l'únic objecte que motiva aquesta coacció, en realitat el veritable objecte d'aquesta coacció és la defensa del cos social, el manteniment de la seva cohesió, i en última instància assegurar el perfeccionament psíquic de l'espècie humana i evitar en qualsevol moment del seu curs evolutiu una regressió.

Un exemple del que acabem de dir: Hi ha països a Europa, que a causa d'haver travessat contingències històriques desastroses, presenten a la superfície un estat d'endarreriment si els comparem amb aquells altres països que han seguit un curs evolutiu normal; no obstant, aquests països, pobres i mal governats, mantenen la cohesió de llur cos social per l'automatisme que els segles anteriors (d'una gran activitat conscient), li han inculcat. En aquest cas la consciència moral del poble és superior a la de les seves classes dirigents: teocràtica, aristocràtica i cultural. Espanya és un dels exemples més eloqüents; els observadors perspicaces, entre ells Keiserling, van reconèixer-ho així mateix.

L'automatisme o sigui aquest substratú in conscient d'unes anteriors etapes conscients preserva el cos social de desorganització, i impedeix que els individus que integren aquest cos social caiguin en un estat regressiu pel que fa al nivell psíquic assolit per l'espècie humana, o millor dit: per la comunitat humana que pobla el continent d'Europa; doncs, aquest automatisme a l'ensoms que manté la cohesió del cos social, fa que es conservi apte per a continuar en qualsevol moment — de seguida que les contingències històriques li siguin propícies — el curs normal de la seva evolució moral i material, interrompuda i en estat regressiu a la superfície, ja ho hem dit abans: en les seves classes representatives i dirigents: teocràtica, aristocràtica i cultural.

Seguim la nostra primera demostració: Un cop que l'infant arriba a adult, se'l considera un ésser conscient, i té més ample camp per a desenrotllar les seves experiències. I si bé és veritat que de la coacció dels pares passa ara a la coacció de la societat, de les lleis i dels costums i de l'opinió pública, l'àrea de llibertat que li és concedida és suficient perquè puguem veure que les seves experiències el porten la majoria de les vegades, al mal.

Davant d'aquesta constatació hi ha teories que volen restringir encara més, en una paraula: que volen suprimir aquest marge de llibertat que té l'home per intentar l'experiència de la vida pel seu propi compte.

Cal considerar, però, que de la mateixa manera que una coacció excessiva que priva l'infant de qualsevol iniciativa, atura el desenvolupament de la seva intel·ligència i en fa un idiota; una anormal. Una societat que privi els seus individus d'un marge de llibertat per dur a cap aquelles experiències susceptibles de revelar-los la responsabilitat de llurs accions — i aquesta responsabilitat se'ls revelarà precisament pel mal o pel bé que segueixen a les accions, i per la consciència que cada un dels individus tindrà d'aquest mal i d'aquest bé —; una societat que no compti amb homes conscients de llur responsabilitat no pot subsistir.

La veritat és que una societat així no existeix. Les diferents estructures o formes polítiques de la societat tenen llur base en el reconeixement d'un nombre més petit o més gran d'homes conscients i responsables; el menor o major nombre d'homes conscients i responsables modifica l'estructuració o forma política de la societat.

En totes les estructures o formes polítiques de la societat les lleis defensen el cos social de les iniciatives individuals, sempre que aquestes iniciatives o experiències individuals suposen una minva de consciència moral. Unicament aquelles iniciatives individuals susceptibles de promoure en el cos social una major profunditat de consciència, acaben, amb el temps, per a provocar la reforma de les lleis en alguns dels seus aspectes restrictius i fins arriben a modificar l'estructuració social del país.

Resumim: Les lleis i les Institucions són les que creen l'automatisme en el cos social. L'automatisme neix de la coacció i és a la vegada la suma de totes les coaccions per les quals ha hagut de passar necessàriament la humanitat per a convertir-se en un cos social, així és: en un organisme social cada vegada més ample.

L'automatisme és per al cos social el seu mitjà de defensa; no perquè sigui un mitjà que actua damunt de l'individu automàticament i fora de la seva consciència (ja des de la infància) és una autoritat arbitrària; les experiències seculars reunides en l'automatisme en fan una autoritat conscient.

L'automatisme (lleis, costums, opinió pública: formes representatives de la consciència moral del cos social) actua damunt de l'individu i limita les conseqüències de les seves iniciatives que atempten a la consciència moral. En canvi l'individu arribarà a modificar les lleis, els costums i l'opinió pública, sempre que les seves iniciatives — inventors, investigadors, sociòlegs —, seran susceptibles d'afegir noves experiències a les experiències seculars de l'automatisme.

Maria CARRATALA

L'ESPERIT PERDURABLE DE SOCRATES

Sòcrates tingué una joventut ardent i desarrayada que espatà ensens que captivà el seu mateix cor.

De seguida va poder distingir el que hi havia de convencional en el món de retòrics i de sofistes d'Atenes, els quals discutien amb llurs deixebles sota la mirada complaent de les dones boniques o dels marxants fornits i bruns, arribats dels rals per a vendre formatges agres i mató.

Per a un ésser sensible, allà hi havia matèria suficient per un profund esquinant interior i amb raó es pot suposar que Sòcrates no esperava el dia de la ci-

d'intellectualitat que han estat necessaris per a complir les nocions de noblesa que constitueixen tota la glòria de la societat i que aporten un xic de permanència, i àdhuc una resplendor d'immortalitat, en un món físic, en el que tot és mòbil i canviant.

Des de fa temps, ens hem fet una concepció particular de la divina llumiada, que correspon prou bé a les preocupacions del nostre món modern. En aquesta Grècia convencional, és de bon to fer profetitzar les més extravagants realitzacions.

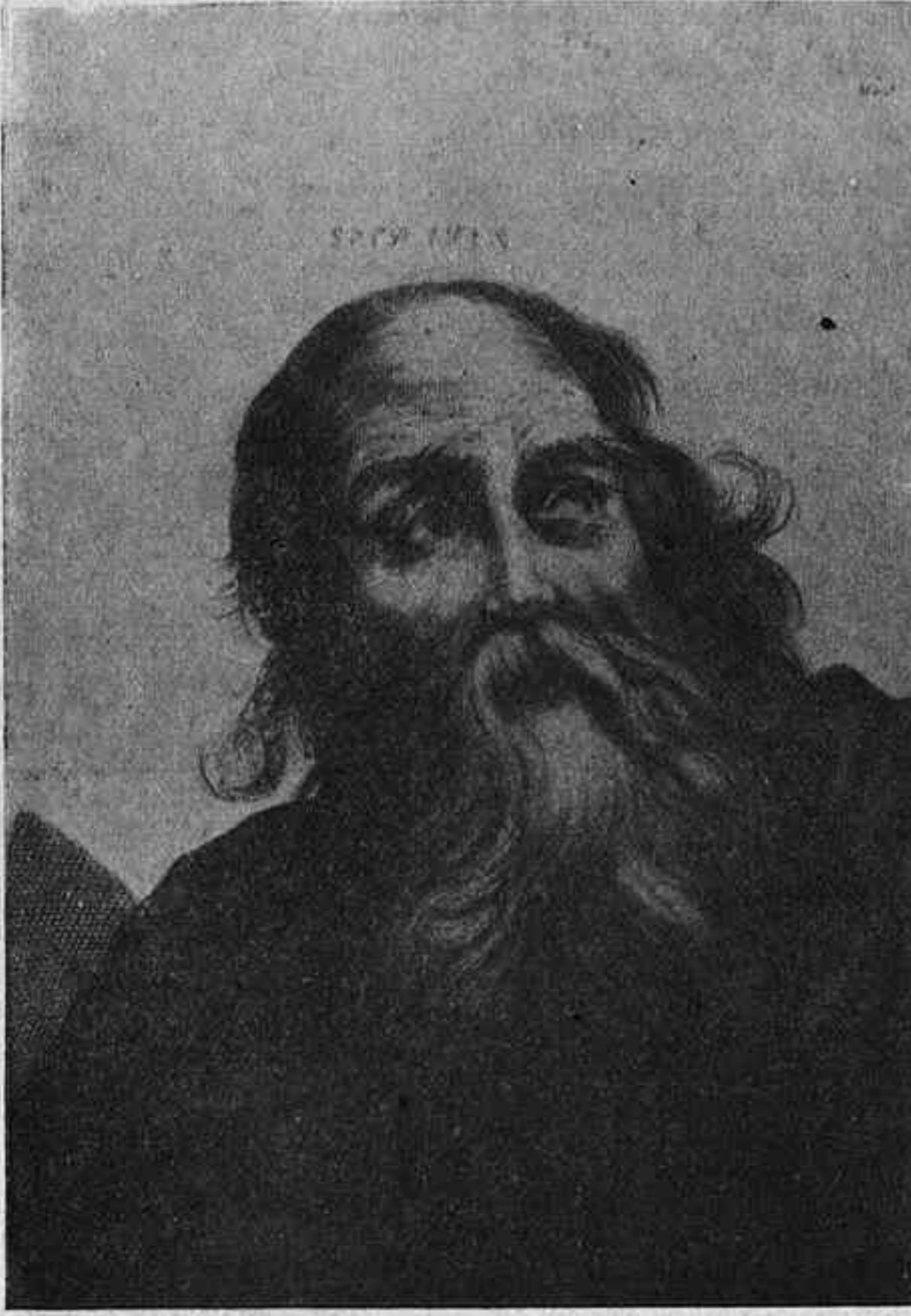
Tot ha nascut d'aquest pensament grec, i cal fer-li portar el pes de l'avió, de la radi, de tots els pensaments nous, posats en versos antics. Heus ací, el que en part explica l'error grolier que es comet diàriament en tractar de Sòcrates. Conseqüència lògica d'un sistema monstruós, en el qual s'arrossega tot el passat al present i on es demostren que els principis de Lenin es troben ja en la filosofia de Sòcrates.

D'aquesta manera, del filòsof se'n fa una mena de Tolstoi allucinat. Tots hem conegut aquests Sòcrates de corraló, disposats a portar el poble a la revolució, però quedant-se ells a casa a l'hora de la lluita per tal de no sortir-ne fins a l'hora de la repartició. Sòcrates assumí la vida espiritual dels ascendents, d'aquesta Grècia que personifica el triomf de l'esperit sobre la matèria.

Sòcrates tingué el coratge de creure en les idees particulars que s'havien fet sobre la vida del seu temps, ensems que el desig d'adquirir, àdhuc amb perill d'ésser menyspreat, aquesta pau immensa, aquesta pau infinita del cor que dona l'activitat de l'actitud, el desembaràs heroic d'un fi perseguit, d'una obra realitzada.

El grec foren, abans que tot, mediterrani. Per a ells, el sol era una virtut. Partidaris de la vida fàcil, s'accontentaven amb les petites alegries, sense conseqüències torbadores i greus. Amors lleugers, en els quals la voluptat només durava entre copa i copa, i un clima que els permetia fer la sesta a ple aire, sense por d'una insolació.

No és a ells, a qui era fàcil d'exposar la vana subtilitat dels sistemes i, per dir-ho així, de refer una ànima. Per altra part,

SOCRATES, PER P. P. RUBENS

cuta per dir-se que els somniadors, els il·luminats i els cànids, són les víctimes de la humanitat.

No cal repetir que no tothom era filòsof, entre les relacions de Sòcrates. A Atenes, fora dels cercles restringits dels retòrics i dels seus deixebles, d'algunes dones d'esperit i de comerciants cultivats, ningú, entre la gent que ell freqüentava, tenia nocions precises de les coses sobre les quals ell dissertava.

Demés, hauria calgut un atreviment molt gran per a sortir dels camins fressats per tal d'ésser diferent dels hàbils manejadors de paradoxes fàcils que feien, cada any, la volta de la mateixa societat, en la qual cadascú s'imposava la tasca de tornar-les a dir exactament.

Estem davant d'un esforç perseverant, regular, que es converteix sovint en batalla i que acaba amb un acte d'heroisme, al qual no s'hi ha barrejat cap vanitat; i això, en un món artificial, cínic, supersticios i disbauxat, escèptic i llenguat, orgullós i taujà, en el que no es creia gaire més que en la religió de la idea tota feta i en la voluptat de les paraules, aquesta voluptat exasperada i irradiant que molestava la sensibilitat i mata la reflexió.

Aleshores, Sòcrates va saber no ésser indiferent a aquests filòsofs, a aquests burgesots, a aquests funcionaris, a aquests xerraires sortits de tots els voluptats i de totes les seduccions.

Per a captivar-los, calia ésser quelcom més que un pensador d'estor per casa, o que un missatger de llocs comuns; calia ésser la intel·lectualitat suprema i posseir, a un grau superlatiu, totes les puixances i totes les seduccions de l'esperit.

Dintre la història de la humanitat que pensa, aquest home és un símbol delogiós i tràgic. Pensant al revés dels seus contemporanis, no s'ha errat mai dintre la vida de l'esperit, i malgrat la tortura que li infligia la multitud, tan difícil d'emocionar, va saber restar palpitant de vida i de sensibilitat.

A dues passes de la mort, amb un somriure irònic, dedica un temps per a passar revista als sentiments, a les institucions, als cultes, i a les idees... i les jutja, i les condemna, ensems que les considera, car ell ho comprèn tot.

Després d'haver sostingut una lluita aferrissada amb la vida, en la que necessàriament havia de perdre, mor amb les seves il·lusions i el seu somriure, en espera d'una felicitat desconeguda. S'imaginava que en el cor de l'home encara hi havia lloc per un idealisme de pudícies, de dignitats, de sacrifici o, en una paraula, per una noblesa íntima, sense fanfaronades, esplèndida de claredat.

Fins al terme de la seva ruta, l'ha seguit el miratge de la bondat humana; i, a despit de les baixes brotades sota els seus passos, ha recorregut la vida, en un deliri, com un engegador i pur camí d'estiu.

Ha mort per haver portat aquesta làmpara meravellosa d'Aladí sobre l'existència, i la seva mort és una d'aquestes ironies doloroses del Destí.

Condemnar a mort un home perquè havia exposat les grans idees familiars, i perquè havia pensat que pot haver-hi una altra cosa al món que els gaudis d'un instint egoista, és renegar de tot l'esforç de la humanitat, per alliberar-se de la decadència, i és desconèixer tots els segles

La crítica catalana i la seva missió social

De la nostra persistència idiomàtica

La persistència idiomàtica d'una comunitat determinada, en les zones superiors de la vida intel·lectual, té la seva rel i a l'hora la seva plasmació en la producció literària, científica i àdhuc, avui, en les investigacions econòmiques en llur aspecte teòric i doctrinal. És per això que, a mesura que el panorama intel·lectual pren am-

sober descobrir, a vegades enmig d'una obra oscura i pel seu caràcter d'assaig inicial, mediocre, aquell raig de llum que revela, ben sovint, condicions especials en el nou vintu a de la palestra de les lletres, de les arts o de qualsevol altra disciplina intel·lectual i cerebral. Aleshores, una indicació suau, lleugera, sobre els errors de percepció i els defectes de forma del nou feut produiran, a la llarga, aquell pòsit d'entusiasme reflexiu, ple de vitalitat, que garantirà produccions reeixides per a l'esdevenidor. La crítica és el sacerdot laic de la nostra època moderna i contemporània i, per tant, ha d'ésser moguda per nobles inquietuds renoyadores, ètiques i estètiques i, per tant, ben allunyada dels sentiments d'inferioritat i on possessió, pel contrari, d'una absoluta bona fe. Aquestes condicions, diguem-ne morals, de la crítica, han de prevaler àdhuc quan s'exerceix la emissió del criteri en l'anomenada literatura pura. Cal aclarir i no permetre que siguin possibles les confusions sobre allò que entenen per literatura pura. La preocupació idiomàtica i imaginativa no exclouen tractar les situacions més reals de la vida. L'obra específicament literària, perquè tingui caràcter d'universalitat i perquè es salvi de l'oblit del temps i de les modalitats literàries de la seva època ha de saber interpretar amb fidelitat els neguits, la dolor i els problemes de tota mena que viuen en el subconscient i que es manifesten en l'exterioritat de la vida humana.

CARLES RIBA

plitud, es diversifica i s'enriqueix amb el cultiu de noves disciplines, es fa més necessària l'existència d'una crítica solvent. I una crítica d'aquesta mena cal que sàpiga defugir el compromís que significa haver d'opinar i d'emetre judicis en un país d'àrea idiomàtica restringida i d'una innegable estretor geogràfica. Pel contrari, el crític ha de preocupar-se seriósment d'acomplir la missió orientadora, depuradora i seleccionadora que li pertoca. No es tracta, però, de moure el crític a la desfeta sistemàtica. El bon crític, lúcidi i sagaç, ha de

no fou pas aquí la intenció de Sòcrates. La seva filosofia no pensava gaire esdevenir, un dia, l'eix d'un pensament futur. En la novel·la de la seva vida, dominada pel sentit del ritme, no s'hi troba gaire perfecció en el joc dels capítols. Sempre prop del cel, contempla el sol de cara.

Desconcertava amb els seus aires d'entregar-se sempre; la seva freqüentació traspassava totes les sensibilitats. Apagava l'ànima a la font i alimentava les seves forces secretes que ens són tan necessàries per entretenir, en nosaltres, el culte de la fe i de l'ideal.

Aquí el teniu, aquest ciutadà rondaller, gairebé lleig, amb el seu cap de sàtir; el que dintre la passió de parlar amb la seva ànima oblidava a voltes el lloc, l'hora i les exigències de la vida diària, passejant pels carrers d'Atenes el seu somriure implaca-

ble i divertit; el que amb veu baixa pronunciava paraules molt senzilles, habituals, a les quals la seva comprensió del sofriment i el seu esperit crític donaven un sentit inesperat i que ell tenia l'amable abandó d'excusar del seu escepticisme quan li semblava que el seu discurs traspassava la intel·ligència dels seus auditors.

Així, aquest home un xic grotesc, del qual es reien els badocs assenyalant-lo amb el dit, pronunciava les paraules que han pesat sobre el món amb tot el seu pes de marbre. I després d'epilogar tot el dia, en arribant la nit, somniava, sota l'estelada, amb l'entrevista que va tenir amb la sacerdotessa Diócima de Mantinea, aquella dona que ell deia que era molt sàvia en amor i en moltes altres coses.

Ferran CANYAMERES

els quals, per la seva obra anterior, són una recomanació i una garantia d'encert. No hi fa res que us diguin d'aquesta o d'aquella col·lecció antològica, que hi manca un nom i que s'han produït volgudes omissions. Al llarg del temps les anirau corregint personalment però els benifets

RAFAEL TASIS I MARÇA

d'haver aconseguit un sentit de totalitat, de tradició intel·lectual i de continuïtat històrica, els trobareu ben aviat. S'ha d'exigir, per tant, al crític, no una visió encarada, acadèmica i freda en l'exposició del seu pensament sinó solidesa en els judicis com a resultat de la maturitat de la seva formació intel·lectual i professional. Quan hom ho aconsegueix, el crític esdevé l'expositor consciencios i el públic atorga la seva confiança. Està clar que la crítica té, com totes les disciplines, els seus mètodes i els seus principis de raonament. Paul Van Tieghem, secretari general de la Comissió Internacional d'Història Literària moderna, el primer Congrés de la qual va tenir lloc a Buda Pest el 1931 n'assenyala alguns amb tanta de concreció i lucidesa que podem donar-ne ací un veritable esquema. Vegeu-los: a) biografia de l'obra literària o mètode fi-co-històric (Pierre Audiat); b) el mètode estètic (Benedetto Croce); c) el mètode estètic i crític (M. Dragomirescu); d) el mètode filosòfic, biològic i moral (Dilthey, H. Cysarz); e) el mètode de la novella escola formalista russa (Veseloski, Potebnia, Peretz, Ossip Brik, Eichenbaum, Vinogradof, Jirmunski); i f) la crítica literària o història literària artística (Bernard Fay). (1)

Plau-nos avui destacar l'existència d'una crítica catalana que movent-se amb imperatiu nacional exerceix la seva alta

QUAN RIMBAUD VA PERDRE EL DO

Els genis no perden mai actualitat. Així veiem que, malgrat el nombre in comptable de llibres, articles i assaigs que han estat escrits sobre el «cas Rimbaud», surten encara a la llum, sense interrupció, nous estudis sobre aquell poeta meravellós, la vida del qual no ha pogut ésser desxifrada i resta envoltada d'incògnites i de misteris.

Darrerament hem llegit un article de Pierre Mille a la revista L'âge nouveau i un de Georges Terrier, a Vendredí que es refereixen a la vida de Rimbaud a Abissínia.

Pierre Mille comenta algunes anotacions dels seus vells carnets de notes de l'any 1896, data en la qual era cap de l'Oficina de Paul Bourde, secretari general de Madagascar, que havia estat condeixable de Rimbaud al seminari de Charleville. Georges Terrier, aporta també noves dades sobre el «cas Rimbaud», extretes d'unes lletres del poeta que es conserven a la Biblioteca de Sainte-Genève i fa referència al llibre de l'escriptora anglesa Enid Starke, titulat «Rimbaud a Abissínia», que es basa en els arxius del Foreign Office.

Jean Marie Carré, en el seu llibre «Vie aventureuse de Jean-Arthur Rimbaud à Roland de Rénéville, en «Rimbaud le Voyant», un dels millors llibres publicats sobre el poeta adolescent, es refereixen a la seva aventura etiòpica. Però les dades descobertes — o publicades — ara, poden modificar les seves conclusions i fer-nos veure sota una llum nova — i no, certament, més favorable — les activitats de Rimbaud comerciant; tan diferents, ai las! de les del Rimbaud poeta que coneixiem.

Pierre Mille ens explica com Paul Bourde contava al seu jove col·laborador, l'any 1896, la mena d'esbalament que Rimbaud, Jules Mary, el fulletonista popular, i ell, havien experimentat quan llegiren, sobre els bancs del col·legi, el «Voyage aux sources du Nil», de Speke i Grant. Immediatament prengueren la resolució no menys que d'anar a descobrir, ells també, les fonts del Nil. Bourde va aprendre l'àrab, Jules Mary, el portugués i Rimbaud, la llengua amàrica, idioma dels etiòpics de les altes planícies, de més amunt de l'Harrar. Trenta anys més tard, en anar amb Bourde, el seu cap, a Djibuti, Pierre Mille aprofità l'escala de Madagasc per a fer una enquesta sobre Rimbaud comerciant. No li costà gaire de trobar, al cafè, alguns tra-

ficants que recordaven el poeta. Quan els diu, però, que havia «fet versos», que havia deixat al seu país la reputació d'un poeta gran i rar, d'un infant genial, queden atònits. Mai no l'han considerat més que com a un bon comerciant, una mica aventurer en els negocis. Rimbaud no els féu mai cap al·lusió a la seva vida anterior, ni els parlà de literatura. No llegia cap llibre; no en rebia cap. Res no els podia fer suposar que es tractés d'un poeta.

Havia arribat a conèixer perfectament, en canvi un gran nombre de dialectes indígenes. Mantenia correspondència amb la seva casa de Marsella, enviava reports a la Societat de Geografia comercial. Però tot això, exacte, precis, amb l'estil més planer. I, en tot cas, sense cap de les paraules i de les imatges que un poeta mai no pot, quan és de veres, oblidar del tot.

Rimbaud, miserable i esquerp, havia volgut transposar a l'Àfrica una vida de bohemi en la qual la sorra i el sol havien de donar encara més esclat al desordre del cos i del cor: aventura de la solitud i de la pobresa pastada amb injúries i amb fang, marcada pels fracassos successius que havien de provocar fatalment la candeïda i la colera. Aventura que havia d'acabar lògicament sobre el llit d'un hospital de Marsella.

Rimbaud va anar a Harrar atret encara per l'imant d'un somni sublim d'adolescent. Però tot passà com si, als vint anys, un altre haguess baixat dintre el seu cervell i n'hagués foragitat l'antic. Mai més no fou el mateix. Per això els comerciants d'Abissínia arrongaven les espalles quan els deien que Rimbaud, comerciant d'or i de café, i àdhuc, probablement d'esclaus, havia estat un poeta.

Terrier en el seu article es refereix precisament a aquest darrer aspecte de l'aventura etiòpica de Rimbaud i tracta d'eludir la part que tingué en el contraban d'armes a la costa de Somàlia i la seva intervenció en el tràfic de negres.

Quan Rimbaud hagué acabat «Une Saison en enfer», l'any 1873, es llurà a una vida d'aventura que el portà fins al Mar Roig. A Aden trobà un empleu estable a la casa d'un comerciant que li confià la direcció de la seva sucursal a Harrar. Féu al cap de poc temps un viatge d'exploració bastant atrevit i penetrà a la província de l'Ogaden, que

cap blanc encara no havia gosat travessar. Heus ací el que escrivia després d'aquella expedició perillosa:

«Ai las! De què serveixen aquestes anades i vingudes, aquestes fatigues i aquestes aventures prop de races estranyes, i aquestes llengües de les quals ompló la meua memòria i aquests treballs sense nom, si un dia, després d'alguns anys, no puc reposar en un indret que em plagui poc o molt, i tenir una família i almenys un fill, perquè pugui passar la resta de la meua vida a donar-li la instrucció més completa que pugui i veure'l arribar a enginyer de fama, esdevenir un home poderós i ric per a la ciència?...»

Qui podria reconèixer en aquest exiliat, atormentat per la recança d'una llar, l'evadit sarcàstic i el blasfem salvatge i obscè, que insultava la seva mare i el seu poble natal? Rimbaud, havia estat ja substituït per l'altre.

Enid Starke, contra l'affirmació de Jean Marie Carré (el qual refusa de creure que Rimbaud hagi practicat mai el comerç inhumà) demostra, basant-se en documents secrets que es guarden al Foreign Office, que no solament es llurà al contraban d'armes sinó que també traficà amb negres i n'obtingué beneficis considerables.

La malaltia arribà, però primer que la fortuna que cercava per tots els mitjans, fossin o no honorables. A conseqüència d'una caiguda, li sobrevingueren dolors penetrants en el genoll dret. Aviat no pogué caminar. Li quidà els seus comptes i pogué realitzar 37.500 francs. Destruï tot els seus papers de comerç (com havia fet en l'etapa anterior amb els seus poemes) es féu construir una llitera i conduir, durant 300 quilòmetres, fins a Zeylah. Fou un suplici de 16 dies. Arribà a Aden i, d'allà, a Marsella. A l'hospital de la Concepció li amputaren la cama dreta. Fou allí on morí, tres mesos més tard.

Rimbaud havia escrit en «Une Saison en Enfer»: «Tornaré amb els membres de ferro, la pell obscura, la mirada furiosa, la meua màscara farà creure que sóc d'una raça forta. Tindrà or». Es la realització d'aquest somni el que havia anat a cercar a Abissínia i que perseguí amb una voluntat infatigable. Però cal admetre que hi ha homes marcats per la desort: Rimbaud no pogué escapar al seu destí.

A.

LLUÍS MONTANYÀ

funció amb una innegable honestetat. Dels joves, Lluís Montanyà i Rafel Tasis i Marçà, han aconseguit donar el nou to a allò que ha d'ésser avui la característica intel·lectual en l'emissió de les opinions que ens poden mereixen les obres publicades en llengua vernacular. No els manquen, a l'un i a l'altre, sagacitat per a endevinar i entrellucar la bella literària, les preocupacions ètiques i els motius estètics. N'hi ha d'altres que els segueixen, no menys valuosos potser però que farien una llista de noms numèricament respectable. Però, a Catalunya, havem tingut, per sort o malauradament, la necessitat de fugir de l'especialització, ben sovint per a servir amb més intensitat i eficàcia els grans interessos nacionals. Esperem, però, que ens trobem en un moment històric salvat el qual caldrà determinar les activitats de cadascú perquè donin en l'ordre intel·lectual el màxim de rendiment i perquè siguin alhora una garantia de la més rigorosa formació professional.

F. S. FORNER

(1) «Bulletin of the International Committee of Historical Sciences», Number 14, February, 1935. Sumari: Proceedings of the first International Congress of Literary History, Buda Pest, 1934. Vol. IV. Part. I.

LA DANSA

AL MARGE D'UN LLIBRE DE LIFAR

Aquell Serge Lifar que els barcelonins havíem aplaudit en "Les Matelots", "Les Biches", "Zéphyr et Flore" i altres ballets de la companyia de Diaghilew, i que actualment és el coreògraf més discutit del món, acaba de publicar "La Danse", un llibre en el qual aquest ballari ens ofereix un inventari il·lustrat dels grans corrents de la dansa clàssica i una detallada explicació de la seva estètica personal. De les teories que li són cares i que foren exposades per primera vegada en aquell memorable "Manifest del Coreògraf", que tantes il·luminacions i tants blasmes exasperats va provocar.

Ara, davant d'aquest llibre, com quatre o cinc anys enllà, davant el "Manifest", molts crítics, escandalitzats perquè Lifar amb la seva impenitència habitual ha afirmat que estava decidit a alliberar la dansa de la dictadura insuportable de la música, han parlat de modernisme inacceptable.

Modernista, l'afirmació que el ballet pot existir sense música? Ja ens permeteran de somriure. I de constatar una vegada més que, paradoxalment, molts esperits lleugers acostumen a qualificar de modernistes o d'avantguardistes uns moviments artístics que no poden ésser més tradicionals. També titllaven de modernista el cubisme pictòric, tendència obertament "clàssica", que no pretenia altra cosa que reinstaurar els principis eternals de la forma, menyspreant pel colorisme ultrancer de l'impressionisme. I si no direm, com volien molts, que el cubisme va salvar la pintura, si que afirmarem que li va fer un gran bé.

Modernista, Lifar? No divaguem, si us plau. Aviat farà cinquanta anys que el compositor Txaiikovski componia les partitures de molts ballets segons els moviments indicats pel coreògraf Petipa. I sembla mentida que, després d'esgarriar-se el plorat crític Levinson durant una pila d'anys, tot i reclamant a grans crits la independència de la dansa, i després que una Ivonne Sérac, una Isobel de Etchessary, uns Sakharoff i tants d'altres, han provat amb les seves danses en silenci que el moviment és basta a ell mateix, sembla mentida que, a aquestes altures, encara es qualifiqui de modernista una cosa més vella que l'anar a peu.

I ara vegem en què consisteixen aquestes teories de Lifar, esbossades primer en el seu senzilles "Manifest" i desenvolupades ara en el seu llibre "La Danse". De començaments de segle ençà — i Diaghilew que, per a servir els seus amics, els músics, els muntava espectacles i feia dansar allò que no és coreogràfic, n'és el gran responsable —, de començaments de

segle ençà, doncs, molts mestres de ballet s'han vist obligats a obeir les ordres tiràniques d'uns músics, que s'expressen segons unes lleis que no tenen res a veure amb la dansa. Aquests compositors, atents únicament a les dites lleis, i desconexadors absoluts de les regles coreogràfiques més elementals, creaven unes partitures profundament estranyes a la dansa. I, per tant, els mestres de ballet han hagut de fer esforços inaudits i constants per a vèncer els obstacles que oposaven a les seves concepcions aquestes partitures recalcitrants i totalment refractàries al vocabulari de gestos i moviments de la dansa. Lifar s'ha alçat contra aquesta anomalia.

"El ballet, diu, perd de vista el seu primitiu destí: la dansa, i es convertia lentament en simple il·lustrador d'una obra musical. La coreografia seguia un camí que havia de conduir-la, fatalment, a una servitud musical. La dansa neix del moviment i no del so."

Per tant, pot existir sense base musical, tot i acontentant-se amb l'accentuació de la bateria, de les castanyoles, dels elements purament rítmics de l'orquestra.

"Per què, continua dient Lifar, el músic no pot inspirar-se en la mera coreografia? Per què, en comptes d'anar del músic al coreògraf, no es pot anar del coreògraf al músic? Així com existeix la música pura, lliure d'il·lustració cantada o dansada, la coreografia pot existir pura; sense acompanyament musical..."

Ens sembla que tot això està ple d'una lògica indiscutible. Així ho ha reconegut un crític musical tan purista com Emile Vuillermoz, quan ha dit: "Lifar ha enunciat una veritat inatacable. Fins ara la dansa no ha tingut inconvenient a plegar-se a totes les convencions de l'escriptura musical. Podem reprotxar-li avui de reclamar el dret d'expressar-se sense traves?"

...Ens sembla que tot això està ple d'una lògica indiscutible. Però aquesta sana teoria portada a la pràctica pel propi Lifar no ha donat pas uns resultats gaire satisfactoris. I no pas per culpa de la teoria sinó per culpa de Lifar.

En efecte, tot just publicat el seu Manifest, Serge Lifar es va apressar a il·lustrar-lo amb un ballet, "Icar". Primer el va muntar. I després va encarregar, millor dit, va dictar un acompanyament al músic Szyfer, esquelet rítmic que posava únicament en joc una enginyosa polifonia d'instruments de percussió.

Tot això està molt bé. I defensors incontestables de l'autonomia de la dansa, no

podem fer altra cosa que aplaudir-ho entusiàsticament. Però...

No havent vist "Icar", ens hem de fer del de qui digueren els crítics. I el comentari d'aquests són francament alarmants. En efecte, un crític va parlar de "mímica emocionant". (Lifar ja parlava de la seva afecció per l'expressió dramàtica en el seu famós "Manifest"). Un altre va dedicar gran espai a la posta en escena, tan enlluernadora que se situava fàcilment a primer pla. I un altre va dir que la partitura de Szyfer no feia altra cosa que marcar amb sorolls molt enginyosos el moment en què el peu dels dansarins cau sobre les taules. "Procediment, va dir, que té el mèrit de no pretendre enganyar-nos sobre les exigències de la pesantor, però que corre el risc d'horrificar tots aquells que creuen que la dansa és un art desenganxat de la terra."

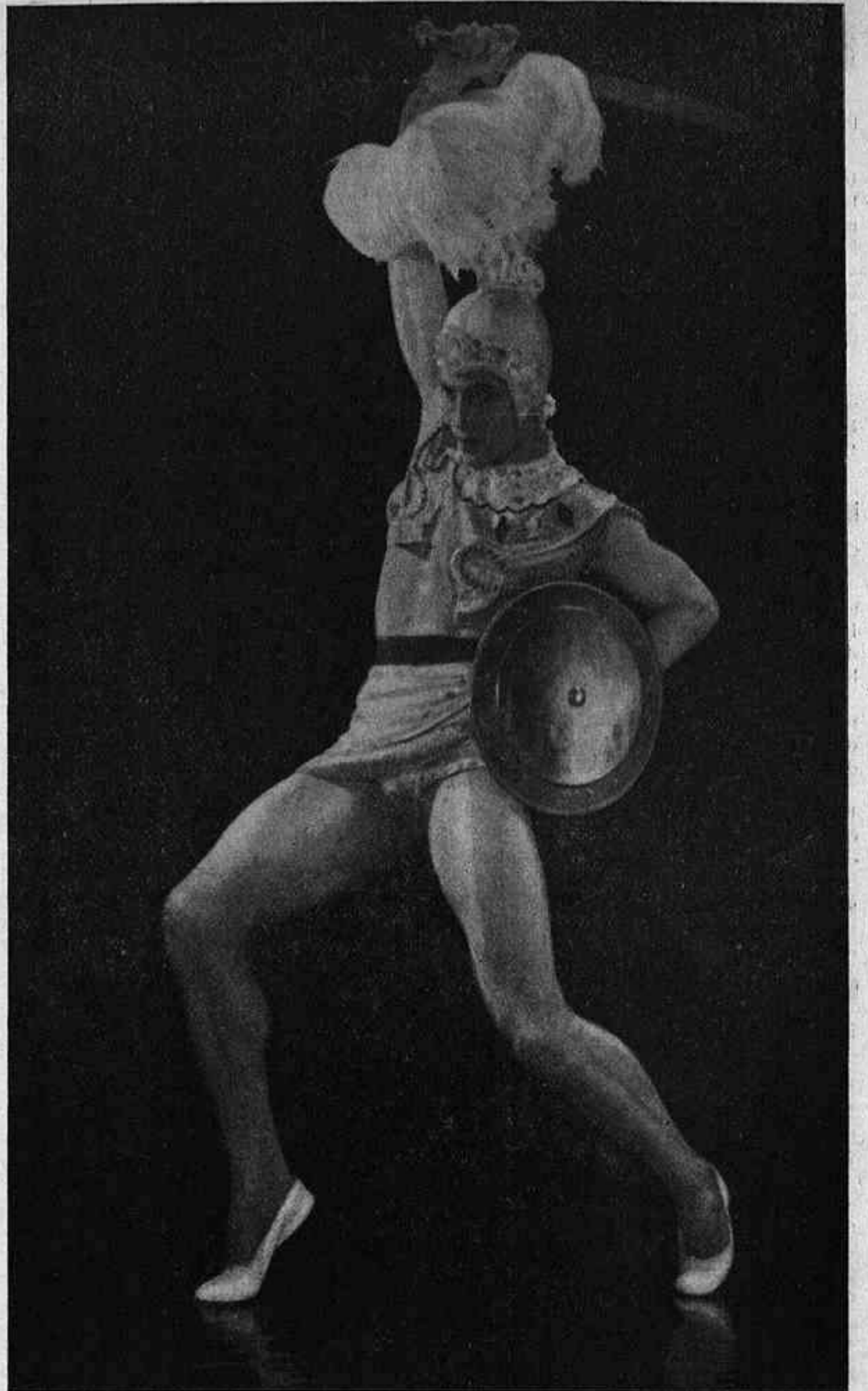
Tot això no és gens tranquil·litzador. Mímica emocionant vol dir que, en "Icar", la dansa era sacrificada en certs moments a la pantomima, tan estrangera a la coreografia com la música. I la preponderància que, segons deien, aquest ballet donava a les mans, les quals agafen fàcilment una significació expressiva, no fa més que corroborar el que diem.

Una posta en escena que disturba i distreu vol dir no haver-se afranquit encara de la dictadura de la pintura, tan funesta com la de la música.

I aquells sorolls que subratllen el moment en què el peu dels dansarins cau a terra, ens porten automàticament a la memòria Mary Wigman, Rudolf von Laban, Gret Palucca, els Joos i altres expressionistes alemanys, impregnats de dancisme i dalcrosisme, dansarins "pedestres", que no s'elevaven ni llisquen, sinó que repengen, i que marquen els accents furiosament amb la planta dels peus i els cops de gong. Lifar no pretén enganyar-nos sobre les exigències de la pesantor, deien... Es que potser s'ha convertit al "pedestrisme" dels alemanys? És que potser negliges l'elevació, una de les més importants adquisicions de la dansa?

Després d'"Icar", Serge Lifar no ha cessat de produir, "David triomfant", "Alexandre el Gran", "El càntic dels càntics"... I molt recentment, l'abril passat, "Aeneas", "gran fresc tràgico-heròic", una fotografia del qual ens mostrava Lifar enfilat en uns escalinats molt music-hall de gran espectacle, que ens feien pensar en l'escala d'aquella revista del Casino de París, després de baixar la qual Cecile Sorel, que debutava al music-hall, preguntava al públic: "L'ai-je bien descendu?"

Després d'"Icar", Lifar no ha cessat de produir, i de fer concessions. Si bé és veritat que no ha atenuat la seva antipatia pels músics, ha accentuat en canvi la seva simpatia per la pantomima, per la posta en escena, pel "pedestrisme"... I, el que és pitjor, per la literatura. En efecte, s'ha complagut cada dia més en el comerç dels déus i dels herois, i ha parlat a la prem-

SERGE LIFAR EN «ALEXANDRE EL GRAN»

sa d'una "forma d'estètica que vol realitzar una mena de crida de les cultures primitives, amb els seus misteris religiosos..."

Hi ha un capítol del llibre que Levinson va dedicar a Lifar en el qual el malagunyat escriptor ens presenta el gran dansari, enriquint i afranquint, després d'haver fet un bon carnatge de les estètiques de moda i cremat molt del que havia adorat. "Li caldrà encara, afegia Levinson, reaccionar contra l'obstrucció dels músics, i exigir que la música de dansa es plegui a la seva destinació". Lifar ja ha realitzat

aquesta part del programa. La més important. Ja ha prescindit dels músics, carregats de pretensions intolerables. Però tenim por que hagi retornat als seus errors d'abans, que hagi tornat a adorar allò que havia cremat. Tenim por que hagi oblidat que la dansa no s'ha d'afranquir tan sols de la música, sinó que hi ha altres tutules perilloses — la pantomima, la pintura — a les quals cal igualment calar foc, i que la dansa té també unes lleis fonamentals — l'elevació entre altres — que no es poden menysprear.

Sebastià GASCH

CINEMA

«EL DIPUTAT DEL BALTIC»

L'art soviètic es complau no solament a honorar les grans figures de la revolució, ans totes les grans figures nacionals. Hem pogut conèixer així l'èxit assolit per la biografia de Pere el Gran, d'Alexis Tolstoi, l'adaptació de la qual prepara avui el cinema soviètic. Entretant podem veure aquest "El diputat del Bàltic" que és una exaltació de la figura del gran naturalista i biòleg Paulov, en les hores angoixoses de la revolució, quan tants d'intel·lectuals russos se'n mostren contraris, ell, sense ésser marxista pròpiament, es posà del costat del poble, superant totes les amargueses que l'adversió dels seus col·legues i dels seus deixebles fins aleshores preferents, li deparava. Paulov, quan en aquells moments era cridat a seguir els seus treballs, les seves investigacions a l'estranger, responia, que el seu deure era no moure's del seu país, restar fidel a la seva pàtria en tots moments; sabedor de com la seva presència prestigiava la revolució, els anhels del seu poble...

El film soviètic no ens mostra pas la biografia completa de Paulov. Ens en mostra només els episodis culminants, en els quals el professor, trencant amb els seus col·legues, es posa decididament al costat de la revolució. Subratlla això la grandesa del seu gest, alhora que l'entusiasme una mica ingenu, que un tal gest desvetlla en aquell poble de soldats, de mariners i de treballadors armats. El veiem respectat, venerat,

aplaudí. Veiem com el paper que havia d'ésser destinat a la propaganda revolucionària és destinat a imprimir un dels seus llibres. Veiem com és elegit diputat pel Bàltic i com aquesta elecció afalaga i remou els més íntims sentiments del gran biòleg...

Tot el film oscilla entre el patetisme i la tendresa, amb algunes escenes caricaturals, envers els professors que s'oposen a les idees revolucionàries, caricatures que segreguen més que lodi, el menyspreu que els artistes de la U. R. S. S. senten pel passat immediat... Es tot imprès en uns claroscurs i uns difuminats impressionants, que moltes estones ens fan oblidar que som davant de la pantalla; que creen una atmosfera entorn de les figures i no limiten retallant-les, en uns fons convencionals, les perspectives.

Si fotogràficament és, doncs, d'una gran força, no menys notable ens apareix el treball dels actors; llurs caracteritzacions, sobretot, són — una vegada més — sorprenents de vida. La de l'interès de la figura de Paulov, Nicolai Xercasiv, és insuperable; és una imitació vivent de l'efigie del savi, tal com l'art dels seus escultors ens l'ha tramès, i el seu treball un estudi constant d'expressions fisionòmiques on la sorpresa, la tendresa, la ingenuïtat, la comprensió, la tosuderia, l'entusiasme i les emocions d'un home arribat a la senectud, amb més saviesa que experiència humana, hi són reflectits. Domènec GUANSE

Una escena de "Gropada", l'obra mestra d'A. N. Ostrovski, interpretada per primera vegada al Teatre de l'Estat d'Ouzbe (Taxkent)

CARNET DEL TEATRE

JUAN LOPEZ MERINO. — Registrem la mort d'aquest intel·lectual de Castellà, que havia fet alguna incursió al teatre, amb una certa fortuna, conduït per la mà d'Enric Borràs. El primer dels nostres actors actuals s'havia engrascat amb les figures dels protagonistes de dos drames de Lòpez Merino, perquè anaven com l'anell al dit a la seva manera de fer de vint-i-cinc anys enrrera. Avui, ni en "Pedro Fierro", ni en "Padres", ni en la interpretació que en feia Borràs, no hi trobaríem, segurament, res de particular. Això no treu mèrits a Lòpez Merino com autor ni a Enric Borràs com actor. Vol dir, només, que els anys passen volant.

UN DOCUMENT. — Aquella fotografia d'una escena d'"El revisor", de Gogol, tal com és presentat al Petit Teatre, de Moscou, i que com a goig per als ulls dels nostres lectors publicà MERIDIA la setmana passada, haurien de tenir-la en un lloc preferent i ben visible de llurs estudis els nostres escenògrafs joves. Ja els sentim: "— Però si no és res!" Precisament perquè no és res els fem la recomanació. El dia que els nostres pintors facin coses tan insignificants i esquisides, tan simples i perfectes, tan sòbries i suggestives, que sense ésser res siguin tot el que han d'ésser, salvaran els del perfecte dret que té a dir que no li ha plagut una presentació que li oferien com a reeixida...

RESPONSABILITAT. — No deixa d'ofereix una certa curiositat el fet que un escenògraf s'insolenti amb un escriptor que, donant la cara, li discuteixi objectivament allò que ell ha presentat al judici del públic amb la seva signatura, és a dir, assumint-ne la responsabilitat. Caldrà atribuir-ho al fet d'haver concedit categoria de mestratge a

deixebles indiscutiblement dotats, però encara insuficientment formats? Cap oposició — al contrari! — a barrar el pas als joves, si a més de l'embarzada de la joventut, porten intel·ligència i tenen prou acusat el sentit de l'estimació professional per a saber-se sostreure a la vanitat de signar tot allò que produeixin, en sigui o no digne. Només els mediocres es responsabilitzen amb tot allò que els surt, incapaces de saber destriar el mitjà del dolent. Són els que deuen a la quantitat i no a la qualitat llur renom, el qual, naturalment, dura el que dura. A Catalunya tothom sap que hi ha hagut un escenògraf que es deia Vilumara. ¿Hi ha algú que sàpiga que a la mateixa època n'hi havia un altre que es deia Magdalena? I això que Vilumara només pintava cinc o sis decoracions a l'any, i Magdalena, en el mateix temps, en signava cinquanta o seixanta!

QUAN L'ART ESDEVE OFICI... — L'escenografia, que ja fa uns quants anys passà de la categoria d'art a ofici dels més mecànics, potser hauria pogut aprofitar-se de la revolució per retornar, gradualment, a la noblesa del seu origen. No sols no ho ha fet, sinó que fins i tot sembla que s'hagi complagut d'embrutir-se una mica més. Abans del juliol del 36 hi havia a Barcelona cinc o sis magatzemistes de decorat de lloguer. Cadascun procurava servir llurs clients el millor que podia, si no per altres raons per la de la competència. Del juliol ençà aquells magatzems es convertiren en un de sol, i llurs existències, que ja eren prou considerables, foren augmentades amb el material procedent d'empreses particulars, algunes de les quals el tenien també abundant. Sembla que aquest acoplament havia de facilitar els serveis de lloguer a les companyies de "bolos" i a les agrupacions "amateurs", que són les que els utilitzen.

Doncs, no. El que ha fet ha estat tot el contrari. Amb una freqüència que palesa una desorganització capaç de desacreditar el millor sistema, els llogaters es troben que se'ls envia un material que no té res a veure amb el que havien sol·licitat. Quan els directores d'escena tenen un mínim de dignitat artística i intenten rebutjar allò que els ha estat enviat, han d'utilitzar-ho vulgues o no. Ni queixes ni reclamacions no tenen cap eficàcia. Un d'aquests directors ens contava un dia que trobant-se que li havien enviat un decorat que no tenia, ni de bon tros, res a veure amb l'ambient de l'obra que havia de posar en escena, va intentar fer una gestió allegant que l'autor de la comèdia assistiria a la seva representació i li dolia que pogués suposar que ell no sabia de què anava. Per tota resposta li fou dit que "l'autor no s'havia de preocupar de res més que de cobrar..." Ni més ni menys que allò que hauria dit un saba-ter, un lampista o un picapedrer.

"CONXITA" SUPERVIA. — Diríeu que Rafael Moragues, a mesura que carrega anys, necessita desprendre's del llast dels records. No passa setmana que des d'una o altra tribuna no desfaci les betes d'un dels seus inexhauribles lligalls d'anècdotes saboroses — suficients, de vegades, per a fixar un caràcter —, d'homes i coses de la seva època, que tot i ésser recentíssima ja sembla d'allò més llunyana. La setmana passada Moragues pujava a l'estrada de la Institució del Teatre per a recordar-nos que ara fa dos anys moria a Nordamèrica "Conxita" Supervia, l'excel·lent cantatrú que havia nascut prou dotada per a adquirir, encara juveníssima, categoria internacional. L'audició de diversos discos, intercalats en la prosa viva i emocionada de Rafael Moragues, ajudà a fer present, en la magnífica evocació, la figura enyorada de la Supervia.

COPS DE BEC

ENTESOS?

El "Duche" ha dit a Gènova davant de tots aquells que l'han volgut sentir "voluntàriament" que la guerra d'Espanya no pot acabar més que amb la victòria de França.

Vostès, però, no en facin gaire cas. El valor de tal afirmació com a profecia és equivalent a que ho hagués dit el senyor Cambó.

Entesos?
Però per si els hi queda algun escrúpol vegin que el delegat italià al Comitè de la no intervenció ha aprovat el pla anglo-francès per a la retirada dels voluntaris.

ENTESOS?

COREOGRAFIA

Però el "Duche", per diferenciar-se del senyor Cambó no en encertaria sinó en la manera de dir-les, diu que va fer el seu discurs enfilat a la proa d'una galera italiana.

Fet i fet ja només li manca a Mussolini parlar des de la coberta d'un submarí desconegut o des de dalt de la carlinga d'un "Fiat" de bombardeig.

Mister Chamberlain, però, no podria fer tant a menys que fes uns parlaments molt curts.

Aquesta setmana darrera han estat atacats de no intervenció tres vaixells anglesos a les aigües de la Mediterrània posats dos cops sota la bonança convencional dels tractats de Nyon.

LES COSES A LLOC

Parlaven de la darrera — la darrera a l'hora que escrivim aquesta nota —, conferència del diputat Josep A. Trabal, donada sota els auspicis de l'Ateneu Professional de Periodistes.

—Es un home que em té el cor robat... — deia un —. Quan més campanes toca, més divertit el trobo.

—Sí, ja és interessant, ja... Es tot un cas — contestava un altre —. Sobretot, quan posa les iii sota els punts.

NUMISMÀTICA

Alguns col·legues barcelonins han reproduït diverses anècdotes, recollides per la premsa francesa del darrer viatge de Hitler a Roma.

S'han descuidat, però, l'opinió global de l'esdeveniment, atribuïda al rei petit col·leccionador de monedes que Mussolini conserva a Itàlia per tal que hi hagi de tot.

—Què us ha semblat? — varen dir-li.
—Car!
Mussolini en saber-ho digué:
—Es la seva dèria numismàtica.

A remarcar que el viatge ha costat més de 200 milions de lires, que és molta moneda.

I UN ALTRE PEL MATEIX ESTIL

Un amic nostre, ens ha referit aquesta altra faccècia numismàtica:

Diu que anà un estiu des de port de la Selva a la petita platja francesa de Bañals a passar la tarda.

Allí trobà un pobre pidolaire i li donà una peça de deu cèntims espanyola, naturalment.

Però el pobre la refusà decidit, tot dient:

—Es falsa!
—Falsa!
—Sí, és francesa.
El pobre també era espanyol!

HISTORIC

El doctor X... diu a un malalt:
—Procureu no oblidar el meu precepte higiènic, l'únic en el qual crec — i no per ésser meu —: "Usar de tot, sense abusar de res." De manera, que podeu fumar, però moderadament; mengeu tot el que us vingui de gust, però sense excedir-vos...

El malalt, que veu el cendrer que hi ha damunt la taula del metge ple de burilles, no pot estar-se d'observar-li:

—Però vostè, doctor, fuma com una xemeneia...

—Sí, sí... però amb prudència... Mentre es faci prudentment, poden cometre's totes les imprudències.

ESTADÍSTICA

Bernard Grasset, el conegut editor francès, és home d'una gran finor espiritual. En un dinar que li oferiren alguns dels escriptors llançats per ell, un dels assistents li demanà:

—És cert que per cada novel·la publicada en resten noranta-nou en els calaixos de llurs autors?

—Una cosa així... — respongué Grasset —. De la mateixa manera que de cada cent novel·les publicades n'haurien hagut de restar noranta-nou en els calaixos de llurs autors...

L'ESCENA A LONDRES...

Entre casats de nou:
—Estimat: Asseguraria que has entrat a la "meua" cuina...

—No sé per què, amor meu.
—...I has fullejat el "meu" llibre de cuina, i m'has perdut el punt que hi tenia assenyalat.

—Això no té res de greu, caríssima.
—Es que, reiet, ara no sé què puc coure per dinar!

MENYS MAL QUE...

A desgrat de tot, si mister Neville té la gota Mediterrània, monsieur Daladier ha parlat en poc temps dos cops.

El primer coincidint, per cert, amb la solemnitat aquàtica de Gènova on cal remarcar que mentre udolava el "duche" estava concentrada tota la flota de guerra italiana, amb submarins desconeguts i tot.

Daladier ha parlat clar i ha fet sentir la voluntat de França de no deixar-se arrossegar més pel "xantage" totalitari.

Després ha tornat a parlar davant les representacions parlamentàries de les esquerres de França i ha dit quelcom que no és descobrir l'Amèrica malgrat que contradiu el que s'havia cridat a la suposada pàtria de Colom.

LA BOCA CLOSA

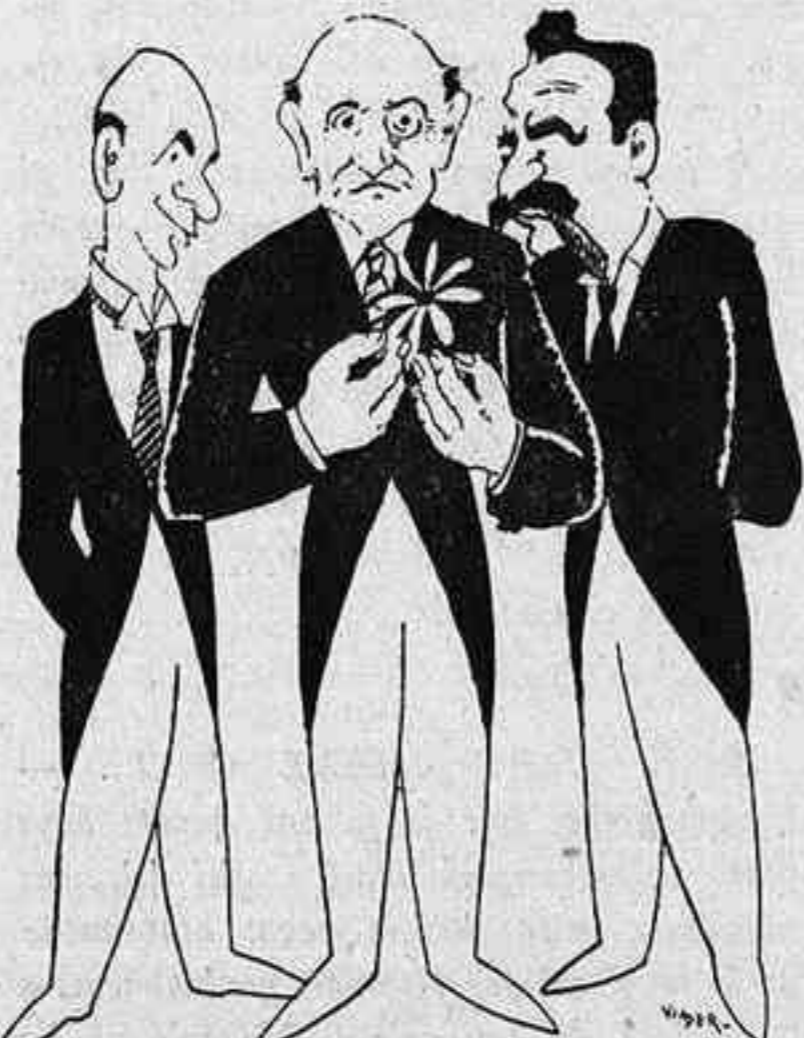
Sembla que allò de "morir de riure", que nosaltres tenim per una simple figura retòrica, al III Reich és pres seriosament. A l'Alemanya de Hitler i Goering ningú no pot riure ni fer riure. Que ho digui, si no, Werner Finck, el darrer "chansonnier" teutó, que s'havia entestat a mantenir, centra totes les tradicions, els cabarets artístics de Berlín i que acabà en un camp de concentració després d'haver-li tancat la policia el seu dancing: la "Katakomba".

—I doncs, què ha passat?
—Res; que venia verdura a preus abusius i l'han agafat a les cois.

—Què et sembla, enviarà més tropes als facciosos Mussolini?
—Això depèn del que decideixi el poble espanyol.

—Retirarem els voluntaris?
—Quants?...
—Seran crojats?
—Seran blancs?
—...?

—Jo que sempre m'havia llevat tard, han aconseguit de fer-me llevar a la sortida del sol.

El delictes de Werner Finck consistí en haver muntat una revista on hi havia la següent escena (molt aplaudida, val a dir-ho): Un dentista s'esforça a fer entrar en raó un pacient tossut: "—Obriu la boca! Obriu la boca!" "—Altra feina hi ha! Ja me'n guardaré prou!", replica el client, abans de recaure en el mutisme.

Tot plegat ben ingenu, no és això? Però el públic i la policia compregueren de què anava i n'hi hagué prou per a sacrificar un artista i oferir-li, d'acord amb la fórmula establerta, "l'ocasió d'exercitar-se en treballs físics".

PAGINA VISCUDA

Cap barceloní no podrà oblidar la nit del 13 de febrer del 1937, primera de la tirallonga de nits tràgiques que ve sofrint la nostra ciutat.

Els canons d'un vaixells facciosos foren els encarregats de fer palpar als barcelonins tot el drama de la guerra.

Un dels qui els anà molt prim de no caure víctima de la salvatjada feixista, fou Josep M. Folch i Torres. Un dels abusos caigué molt a la vora de casa seva, i tant ell com els seus familiars, un cop l'agressió fou passada, pogueren, del balcó estant, assistir a la colpidora recollida de morts i ferits.

Folch no dormí. Uga comprensible alteració del sistema nerviós i, coneguda la seva sensibilitat, una infinita commiseració per les víctimes, no li permeteren d'aclucar els ulls.

Així que es féu de dia, el director d'"En Patufet" sentí la necessitat de sortir de casa, per a sostreure's al record de la nit que acabava de passar. Tot just havia posat els peus al carrer, es trobà amb un amic seu, metge, que l'emprenqué amb visibles desigs de comentar la feta dels facciosos.

L'autor de "La Ventafocs", astorat, veié de seguida que el seu amic no participava en la seva pena d'home i de cristià. I això encara l'excità més.

—Heu de reconèixer—deia el metge— que allí on posen els ulls posen la bala... No els ha fallat cap objectiu...

—¿I quin objectiu és — clamà Folch i Torres —, el Col·legi d'Advocats?

—Home, no sigueu tan innocent! Tot-hom sap que cada nit s'hi reuneix un Comitè de mitja dotzena...

Folch no el deixà seguir. Tremolant-li la veu, li digué:

—¿I trobeu bé que per acabar amb mitja dotzena d'homes se'n matin centenars d'innocents i es destrueixi la ciutat?...

I abans d'acabar la frase, tregué la mà dreta de la butxaca de l'abric i la plantà, estesa, a la cara del feixista.

El qual, avergonyit, seguí el seu camí, mentre Folch i Torres no se sabia avenir d'haver-se trobat amb la millor "pàgina viscuda" de la seva vida.

TOT UN CARACTER

En aquest cas la tercera persona és un individu que ha adquirit una certa popularitat a còpia de fundar entitats de caràcter divers: polítiques, literàries, recreatives, teatrals, etc., etc. Cada fundació comportava uns tràmits previs, una elecció de Junta, una ocupació de la presidència i una corresponent pluja de gasetilles escalonades a la premsa i a la ràdio, procurant que a cada una d'elles hi fos anomenat l'interfecte.

Un dels que eren al grup, deia:

—Us advertixo que jo que el conec puc assegurar que aquest home és tot un caràcter. Com que es belluga tant, està convençut que fa alguna cosa.

FILANTROPIA

L'escriptor francès Pierre Wolff desembarcava del "Normandie", al port de Nova York, i es trobà amb un ciutadà que oferia als vianants fotografies d'una pobra dona voltada de cinc criatures. I feia aquesta propaganda:

—Senyors: participin en una tasca humanitària. Només val un dòlar, senyors!

Wolff s'aturà i interrogà el baladrer:

—De què es tracta?

—D'una obra de misericòrdia, senyor: de pagar el lloguer del pis on viu aquesta mare desgraciada i evitar que a fi de mes la desnonin...

—Pobra dona! — féu Pierre Wolff, mentre allargava el dòlar. I, curios — feia el viatge per endinsar-se en el "milieu" americà —, afegí: I vós, qui sou? ¿Un parent, potser?

—El propietari de la finca, senyor.

LLENGUATGE TIPOGRAFIC

En una penya periodística es bescantava un company que quan parla infla les frases, més insignificants i polemitzats sobre el tema més trivial en un to campanut, emfàtic, amb mots tronitruants, que deixa anar convençut d'estemordir els que el senten. Es, en una paraula, d'aquells per als quals constitueix una delectació l'escoltar-se a sí mateixos.

—Sí; sempre parla en "negretes" — digué un del rotlle.

MARX, CAP DE DIVISIO...

De tant en tant, des del front, Tisner ens envia alguna anècdota de guerra, en lloc dels dibuixos que li tenim demanats. No ho fa perquè les utilitzem per a aquesta pàgina, puix que no sempre, essent molt bones, tenen humor, sinó per al nostre coneixement particular. Aquesta setmana, però, ens n'ha ofert una de graciosíssima. Després d'assegurar-nos que és rigorosament autèntica, la conta així:

"Quan feia pocs dies que la Divisió 27 s'havia després del nom de Carles Marx, va rebre's una carta de recomanació, el sobre de la qual deia: "Señor Carlos Marx. Jefe 27 División. Almuniente."

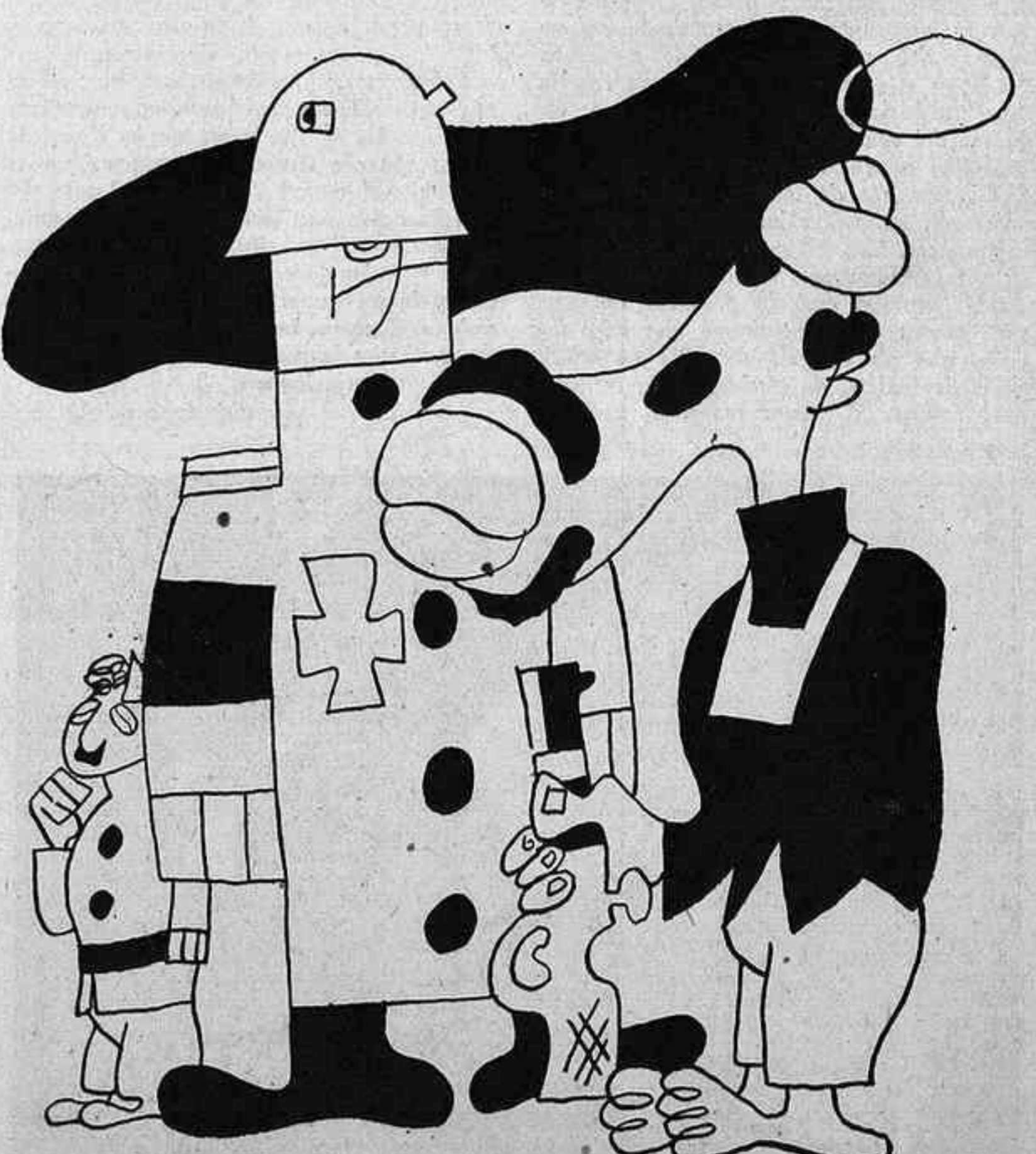

QUAN LA GUINEU NO LES POT HAVER, per GUASP

PERE PRUNA, A BURGOS

— Em vols amb tu? Tinc molt sex-appeal

LA RETIRADA DELS VOLUNTARIS

— Ja t'ho deia jo. Forasters vindran que de casa ens treuran.